

van
Otterplaat
tot Groenveldsweid

Een uitgave van de Stichting Langedijker Verleden

16e Jaargang - Oktober 2010

Van Otterplaat tot Groenveldsweid.

Het blad 'De Otterplaat' is een uitgave van de Stichting Langedijker Verleden en verschijnt eenmaal per jaar en is gratis voor donateurs van de Stichting. Het lidmaatschap bedraagt met ingang van 2011 minimaal € 10,- per jaar. Losse nummers kosten € 6,-.

De Stichting Langedijker Verleden werd opgericht op 20 februari 1987, als opvolger van de Stichting i.o. Verborgten Verleden Langedijk, welke reeds bestond sinds 14 september 1984. De stichting staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Alkmaar onder nummer 41239871.

Bankrekeningnummers:
ING Bank: 464735
Rabobank Alkmaar e.o.: 34.66.26.137

Website: www.langedijkerverleden.nl

Het bestuur van de Stichting Langedijker Verleden wordt gevormd door:

Cor Oudendijk (voorzitter)
De Molen 63, 1733 LB Nieuwe Niedorp
tel. 0226-320610

Vacature voor nieuw bestuurslid

Tanja Kuiper (penningmeester)
W.de Zwijgerstr. 6, 1723 KG Noord-Scharwoude
tel. 0226-315422

Ida Tauber-de Waard (bestuurslid)
Dorpsstraat 866, 1724 NV Oudkarspel
tel. 0226-318039

Ria Put-Luken (bestuurslid)
Voorburggracht 507, 1724 RJ Oudkarspel
tel. 0226-317619

Klaas ten Bruggencate (bestuurslid)
Klipper 64, 1721 GZ Broek op Langedijk
tel. 0226-316125

Paul den Hartigh (bestuurslid)
Pompesloot 24, 1721 HH Broek op Langedijk
tel. 0226-317808

Evert van der Plas (bestuurslid)
Voorhuisstraat 8, 1746 AS Dirksborn
tel. 0224-551281

Hans de Graaf (bestuurslid)
Kroonstraat 1, 1724 RL Oudkarspel
tel. 0226-317437

Jan Marsman Jr (bestuurslid)
Molenkade 13, 1723 MK Noord-Scharwoude
tel. 0226-315844

Erelid van de Stichting Langedijker Verleden: Jan Wijn (mede-oprichter, voorzitter en bestuurslid).

De redactie van 'Van Otterplaat tot Groenveldsweid' bestaat uit: Cor Oudendijk, Jan Marsman Sr, Tanja Kuiper en Arie Kaan.

Redactie-adres: De Molen 63, 1733 LB Nieuwe Niedorp

ISSN 1388-6215

Copyright: Gehele of gedeeltelijke overname van teksten en/of illustraties uit dit blad is alleen toegestaan na toestemming van de auteur of de redactie en met vermelding van naam van de auteur en naam van het blad.

Druk: Drukkerij Gerja te Waarland.

Inhoudsopgave:	blz
Voorwoord	2
Cor Oudendijk	
Overpeinzingen bij de voorplaat	2
redactie	
Reacties op het vorige nummer	3
redactie	
De opening van 't Regthuis	4
Cor Oudendijk	
De afwas doen in vroeger dagen	6
Cor Oudendijk	
Jeugdherinneringen uit de oorlogstijd	8
Jopie Oud	
Relikwieën uit de oorlog	12
redactie	
Het vrachtvervoer in de oorlogsjaren 1940-1945	13
Rien Kort-Rentenaar	
Johannes Daniël Mahieu ontbreekt op monument	14
De Stier	
Arie Kaan	
Het Nederlands Elftal	18
redactie	
Houthandel Eecen Oudkarspel sinds 1805	19
Wouter Eecen	
EZO	21
Cor Oudendijk	
De Noordermarktbonnd	23
Marjan Beenken-Kuiper	
De treinverbindingen van Noord-Scharwoude	24
Cor Oudendijk	
De molen 'H' bij de sluis	30
Cor Oudendijk	
De familie Hart	31
Cor Oudendijk	
De openbare lagere school van Broek op Langedijk	34
Nel de Hart-Berkhout	
Langedijkers hielpen bij een spectaculaire klus	35
redactie	
Onder 't Huis de Brederode	36
Frans Diederik & Wijn Ouweltjes	
De Pathefoon	38
Jaap Kroon	
De brand in de Sint Maartenskerk in Oudkarspel	42
Wietze Dreijer	
Twee scholen verdwenen in één jaar	47
Cor Oudendijk	
Twee tijdsbeelden bij Bossen en de Bakker	48
redactie	

Voorwoord

Ja, u ziet het goed: de omslag is helemaal anders geworden. Na vijftien jaar vonden we het tijd worden om eens af te stappen van elk jaar dezelfde kافت van ons blad. De tekening van wijlen Maarten Oortwijn heeft jaren dienst gedaan, maar nu willen we elk jaar een oude foto plaatsen op de omslag. Het is de bedoeling dat we bij de voorplaat wat vertellen over wat er op de foto te zien is. U leest dit in 'Overpeinzingen bij de voorplaat'.

Toeval of niet, er zijn dit jaar opvallend veel onderwerpen die handelen in de Tweede Wereldoorlog. In het jaar dat de bevrijding 65 jaar geleden plaatsvond, is het heel passend om deze herinneringen te plaatsen.

De redactie is erg blij met de bijdragen van de intussen bijna vaste historici Jaap Kroon en Arie Kaan. Jaap bracht de oude diaconie in Zuid-Scharwoude weer tot leven en Arie

vond één van de laatste oorlogsgevallenen. Spontaan melden zich Jopie Oud en Rien Kort-Rentenaar met verhalen over de oorlogsjaren. Een mooi voorbeeld van donateurs die zelf ook graag eens een bijdrage willen leveren aan ons blad. Wij hopen dat er onder onze donateurs meer mensen zijn die de pen eens ter hand nemen. Onze oud-voorzitter Wietze Dreijer zette zijn tanden in de brand van de kerk van Oudkarspel, op aangeven en met medewerking van Gerard Zeeman. Door een paar toevallige schenkingen van foto's over de familie Hart kwamen we toch weer op een onverwacht spoor van feiten en konden zo weer een stukje historie tonen dat anders onbekend zou zijn gebleven.

Namens alle medewerkers en medewerksters van de Stichting Langedijker Verleden, 't Regthuis en de Otterplaat wens ik u erg veel lees- en kijkplezier toe.

Redactie

Overpeinzingen bij de voorplaat

Een verstilde plaat van bijna 110 jaar geleden. De mensen staan in 1902 doodstil voor de fotograaf die de 'Staase Plaas' in Broek op Langedijk wil vereeuwigen. Zodra je bewoog, dan werd je een wazige vlek op de foto.

De 'Staase Plaas' werd zo genoemd omdat daar de staatse gebouwen als het raadhuis en de openbare school gevestigd waren. Links staat de herberg of logement 'De Witte Zwaan' van Pieter Vet. Toen de dochter van Pieter en z'n vrouw Maartje Ruijter vijf jaar eerder trouwde, stond vader bekend als logementhouder. Het was dus kennelijk meer een logement dan een dorpscafé. Pieter en zijn vrouw waren beiden afkomstig van Ursem. Het uithangbord toont een sierlijke witte zwaan. Bekend is dat de zwaan symbool was van de Lutheranen. Of dat hier ook het geval is, is onduidelijk. Een Lutherse kerk heeft, voor zover bekend, niet in Langedijk gestaan. De tweede vrouw van links zou Maartje Vet-Ruijter kunnen zijn. De man met de vork zou dan best haar man Pieter kunnen zijn. De zevende van links is naar verluidt Albert ten Bruggencate.

Linksvoor zien we de doorrijstal. In een dergelijke stal reden paard en wagen naar binnen, waarna het paard werd uitgespannen. Het rijtuig hoefde niet te keren en kon via een andere deur de stal weer verlaten.

Het eerste huis voorbij de herberg werd bewoond door Arie Glas Czn. Zijn huis werd later afgebroken en in 1918 vervangen door het postkantoor.

Het lange huis rechts, achter de paard en

wagen, werd ook bewoond door een Glas: J.Glas, wel te verstaan. Het was helemaal van hout gemaakt, heel gebruikelijk nog in die tijd.

De straatlantaarn, we zien er maar één, staat voor het raadhuis. Acht jaar na deze opname, in 1910, zou onder het bevel van burgemeester Arie Slot Pzn een nieuw raadhuis worden gebouwd. De deftige man met bolhoed zal zo te zien een klerk van de gemeente zijn.

Van een foto van zo lang geleden, weten we niet alles meer. De mensen zijn allemaal al lang heengegaan. Aan de stand van de zon te zien, zal de fotograaf net na de middag zijn werk hebben gedaan. Misschien denken de mannen op de foto wel: 'Skiet nou 'rs op, kirrel, ik heb nag een zoôt te doen', hoewel we dat natuurlijk nooit zeker kunnen weten. Deze prachtige foto voert ons weer even terug naar vroeger.

Reacties op het vorige nummer

De reisclub WOW

In de groepsfoto van de Reisclub WOW stond een fout. Jaap Stegers (bovenste rij nummer 9) blijkt Jaap de Jong te zijn. De zoon van Jaap maakte ons hierop attent.

Op en rond de Kromme Brug

Nico Rootjes belde ons met de mededeling dat zijn zoon Alex Rootjes één van de uitbaters van De Roode Leeuw is en niet zoals vermeld Erik Rootjes.

Foto van de kleuterschool uit 1943.

Van Jaap Plakman kregen we onderstaand commentaar:

In de laatste "Otterplaat" (laat ik de nieuwe naam maar gebruiken) staat een artikeltje met een foto van de kleuterschool in Oudkarspel uit 1943 (blz. 5).

Nr. 49 kan m.i. onmogelijk Marietje Mandemaker zijn, want zij is van mijn leeftijd (geboren in 1942) en dus in 1943 nog te jong om op deze foto te staan.

Ik heb ook zo mijn twijfels over Engeltje Klingeler (nr. 48) en Annie Kramer (nr. 52).

Van Ard Smid kregen we de volgende leuke aanvulling

Ik, Arend Smid, geboren op 21 juli 1942, heb op de Butterlaan gewoond vanaf 1942 t/m 1956. Mijn ouders woonden er al eerder; dat waren Ab Smid en Dinie Smid-Bakker. Verder waren er mijn zus Marian Smid en later mijn broer Ab Smid jr. We woonden op nummer 6 en mijn ouders huurden dat van Piet Gelder die er naast woonde op nummer 7, dus niet op nummer 6, zoals vermeld stond.

In mijn beleving was het huis van de burens van de familie Reek-Dieleman, niet aan elkaar gebouwd, zoals in het artikeltje stond.

Verder, achter het huis van de fam. Hoogeboom, woonde de fam. Blijleven met vijf kinderen, waarvan de oudste "gewoon" was. De drie daarop volgende kinderen waren doofstom. De jongste, Cor(tje) Blijleven, was van mijn leeftijd. Hij was ook "gewoon", dat wil zeggen: de oudste en de jongste waren dus niet doofstom.

Wat gebeurde er met Cor? We liepen op de Dorpsstraat. Vlak bij de VIVO-winkel nabij het DTS-terrein werd Cor overreden door een vrachtwagen van A.Spoor uit Dirkshorn. Ik werd daar weggehaald en enige dagen erna mocht of moest ik mee op rouwbeklag. Deze term was voor mij abracadabra en ik zag dat niemand hilde. Hij ging immers naar de hemel, waar het veel beter was?

Verder is nog leuk te vermelden dat toen er sprake was dat er een verkaveling zou zijn gepland, ze tegen mij gekserend zeiden: "Arend, hier komt een weg." Dat was niet te geloven, niet als je een jaar of zes bent.

Verder, toen ik mijn eerste fiets kreeg, moest mijn vader blokken maken op de trappers, anders kon ik er niet bij. Ik heb verschillende trappers verspeeld op de brug met ijzeren spijlen.

Kortom als de schrijver van dit stukje dit allemaal had geweten, dan had ik hem een hoop kunnen vertellen.

Mevrouw Jopie Kok-Oud kwam met de volgende welkome aanvulling

Voor mij kwamen de namen van de bewoners van de Butterlaan niet erg duidelijk over. Er is een groot verschil tussen de tijd van de bewoners. Zelf heb ik n.l. andere herinneringen.

Voordat de familie Asma daar heeft gewoond, woonde daar de familie G. van Dort met hun dochters Griet en Nel. Deze familie woonde naast de familie C. Borst. Na de familie C. Borst kwamen Mevr. Tauber met haar dochter Trien, later de familie G. Stoop.

In het huis naast de familie Reek woonde: eerst de familie Ab Smid, daarna fam. A. Carnas en de familie Max Kroon. Aan de oostkant van het blokje van vier woningen woonden de familie K. Hoogeboom, daar achter de familie Blijleven, daarna de heer E. van Loenen.

Het huis van de familie Plakman werd bewoond door de gebroeders Dirk, Meier, Cor en Piet, hun zuster Aaltje met haar man Jaap Troostheide en zijn vader. Het was een volle boel. Daarnaast heeft de familie K. Schuijt gewoond, daarna de familie S. Mulder-Hand en de familie Wildeboer.

De boerderij aan de zuidkant van de Butterlaan is opnieuw opgebouwd tot twee woningen. Het is één huis gebleven.

Dan de foto op blz. 30: Jan Zijp met de ezel is genomen bij het hekje van het winkeltje van weduwe v/d Hoek. Dit is zuidelijker dan de zuurkoolfabriek van de Nijs. Op de achtergrond zie je "de Witte Roos". Op blz. 32 staat bakker Cees Verkroost, dit moet zijn bakker Willem Verkroost.

Ijsbrand Kaan reageerde op het artikel als volgt

Naar aanleiding van het artikel over de Butterlaan en zijn bewoners, het volgende: Hier staat dat aan het einde van de Butterlaan een tweetal poterbewaarpaatsen stonden, en dat die zijn verhuisd naar de Zaagmolenweg. Dat moet zijn 1 poterbewaarpaats en die stond bij de Butterlaan. De andere stond in Noord-Scharwoude, achter op De Nederlanden. Ze waren eigendom van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw, bestaande uit tuinders uit Oudkarspel en Noord-Scharwoude. Mijn vader Willem Kaan was daar voorzitter van. De leden betaalden huur voor de poterbakken. Als er ruimte over was, werd er ook aan niet-leden verhuurd.

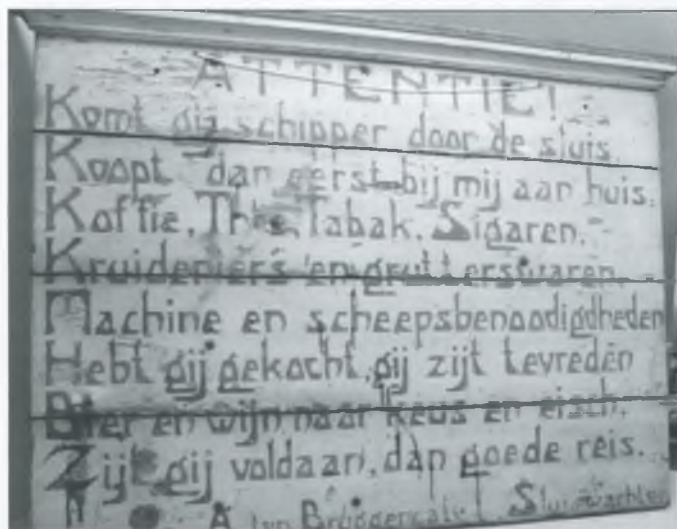
Hoi gaat op studie

Van Jan Brink uit Noord-Scharwoude kregen we dit toegestuurd: Onlangs heb ik Van Otterplaat tot Groenveldsweid, 15e jaargang oktober 2009, uit de bibliotheek gehaald. Op blz. 48 staat een foto met misdienaars.

De derde van rechts is mijn vader: Johannes Theodorus (Jan) Brink, geboren 13 maart 1942, overleden 9 oktober 2002. Hij was woonachtig in Zuid-Scharwoude. Zijn vader was Adrianus Petrus Brink, oud-secretaris van de Katholieke Ouderenbond.

De opening van 't Regthuis

Op 10 april 2010 was het weer zover: de opening van onze tentoonstelling over enkele bekende Langedijker bedrijven met een historie: de NH van 1816, Houthandel Eecen, de zuurkoolfabrieken en de firma Ten Bruggencate. Cas Verhage, mededirecteur van de Noordhollandsche van 1816, opende met een leuke toespraak waarin hij verleden en heden met elkaar verbond. Na deze ceremonie togen veel bezoekers naar boven om de nieuwe expositie te zien. De reacties waren veelal lovend. De keuze om grote foto's als achtergrond te gebruiken voor de vitrines is goed gebleken. Een enkele reactie was, dat het er wat aan de magere kant uitzag. Dat kan zo zijn, maar het is moeilijk om een historie van bedrijven die tweehonderd jaar bestaan, in één vitrine samen te vatten. Het getoonde is slechts een fragment. De totale belangstelling, vooral van schoolklassen, stemt ons tevreden.

Dit bord had Albert ten Bruggencate ooit bij de Broeker sluis staan

De vitrine die een beeld gaf van Koninklijke Houthandel Eecen

Een mooie aanwinst

In 2009 kreeg de Stichting Langedijker Verleden een belletje van mevrouw Nel van der Heide uit Hoofddorp.

Het poppenhuis met de zelfgemaakte meubeltjes.

De opening van 't Regthuis

*Willem Vis is hier afgebeeld met collega's onderwijzend personeel van de Openbare Lagere School in Oudkarspel.
Achter van links naar rechts: 1.onbekend, 2.Meester Klay, 3. Vermoedelijk Juffrouw Kuiper.
Vooraan: 1.Willem Vis, 2.Meester Vos van Zon, 3.Juffrouw Schalee (foto mevr.N.van der Heide, Hoofddorp)*

Zij is de kleindochter van meester Willem Vis en de achterkleindochter van meester Jan Vis uit Oudkarspel. Zij wilde ons graag een poppenhuis schenken dat nog door haar opa was gemaakt voor haar moeder Agatha Vis (1907-1997). Erik-Jan Kistemaker, de echtgenoot van onze PR-medewerkster Ilona Kistemaker-Koenders, haalde het bij mevrouw Van der Heide op.

Met Willem Vis weer rust in Oudkarspel

Jan Vis was een respectabel hoofdonderwijzer aan de Openbare Lagere School in Oudkarspel die in 1896 zijn schoolcarrière beëindigde. Zijn opvolger J.H. Hoffmans uit de grote stad Rotterdam deed zijn uiterste best op deze dorpschool om er wat van te maken. Toch wist hij geen band op te bouwen met de Oudkarspel bevolking. Na enkele jaren ging het helemaal mis toen er in huize Hoffmans ook nog eens echtelijke problemen ontstonden. De bevolking keerde zich nu massaal tegen meester Hoffmans. Zijn voordeur werd ingetrapt, zijn tuin werd vernield en meester werd met verlof gestuurd om de situatie in de hand te kunnen houden. Bij zijn terugkeer kon een heuse volksoptocht met moeite door van buiten aangevoerde politieversterkingen worden onderdrukt. Het is duidelijk dat meester Hoffmans beter ergens anders kon gaan werken en zo liep het ook af. Nu moest er weer een nieuw hoofd benoemd worden. Willem Vis, de zoon van Jan Vis, werd in 1903 het nieuwe hoofd en dat ging gelukkig weer wel goed. In de geschiedenis van Oudkar-

Zo zag Agatha Vis er uit toen zij drie jaar oud was en haar vader Willem Vis zelf een poppenhuis voor haar maakte

spel was echter de Vis-loze periode van 1896-1903 een ongekend heftige periode. Maandenlang stonden de kranten vol van alle woelingen en de daaruit voortvloeiende rechtszaken. Maar vanaf 1903 zorgde Willem Vis weer voor rust in de gemeenschap.

De afwas in vroeger dagen

Inleiding

In 't Regthuis bevindt zich het veldwachterskamertje. Dit vertrek is vanaf de opening van het museum in 1989 ingericht met diverse gebruiksvoorwerpen. Aan de zuidzijde staat een zogenaamde vatenbank, zeg maar een voorloper van het huidige aanrecht. In oostelijk West-Friesland noemde men dit overigens een boenbank. Kijkend naar een dergelijk gebruiksmeubel is een nadere beschouwing van het gebruik hiervan zeker de moeite waard.

Opvoeding van hogerhand

In 1875 evalueerde men de cholera-epidemie uit 1870 en beschreef daarbij de situatie in Montfoort. Zowel op het platteland als ook in de stad was op plekken waar de armoede groot was, het drinkwater vaak ver beneden peil. Mensen dronken water uit de (vervuilde) sloot of de stadsgracht. Tussen 1860 en 1880 was bijvoorbeeld het sterftecijfer in de provincie Utrecht relatief hoog ten opzichte van de rest van Nederland. Verschillende gemeen-

tebesturen besloten voorlichting te geven en zij namen initiatieven om de ergste troep op te ruimen. Bovendien stimuleerden zij het volk zich vaker te wassen. Zo verhoogden betere drinkwaterleidingen en badhuizen in de steden de persoonlijke hygiëne.

Op het platteland was de controle moeilijker. Er werd in die tijd zelfs een schoolplaat ontwikkeld die diende ter ondersteuning voor het verhaal van de schoolmeester over gezondheid, ziekte en het nut van schoon water. Zo leerden de kinderen over hygiëne en het voorkomen van ziektes.

De vatenbank in het veldwachterskamertje in 't Regthuis. Hieronder een tekening die tekenaar Jaap Hartog uit Assendelft maakte van de vatenbank.

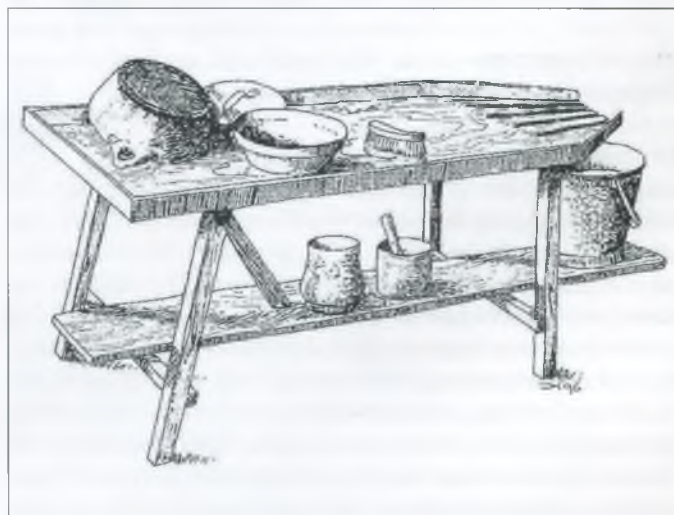
Hygiëne

Nederland had in vroeger dagen de naam van een schoon en zindelijk land te zijn. In veel landen om ons heen gaf men hoog op over onze reinheid. Nu gold dat vaak wel voor in en om het huis, maar op het lichaam was men minder proper. Ook wist men niet hoe je op een verantwoorde manier met het bereiden van eten moest omgaan.

Ziektes

Door het ontbreken van schoon leidingwater, wat in onze moderne tijd zo vanzelfsprekend is, liep men in de 19e eeuw vaak een ziekte op. In die tijd kwamen besmettelijke ziekten als difterie, tyfus en cholera met regelmaat voor. Bekend zijn de waarschuwingen van de gemeentebesturen om vooral geen slootwater te gebruiken.

Op oude foto's is te zien hoe het wemelde van de poepdozen langs de kant van de sloot. Het was geheel niet ongebruikelijk om de borden en etenspannen in sloot schoon te maken vlak naast een plee. Om gebruik van slootwater te ontmoedigen, goot het gemeentebestuur van Zuid-Scharwoude zelfs petroleum op het water. De petroleum maakte het water ook onaantrekkelijk voor muggen. Toch kon deze maatregel sommige mensen niet beletten om de pannen en borden af te boenen bij de stoep op kant van sloot.

Rijksvoorlichting

Tot het derde kwart van de 19de eeuw waren zowel het Rijk als de lagere overheden niet bereid aan de volksgezondheid veel geld te besteden. Dit kwam voort uit het heersende liberalisme, een politieke stroming die ervan uitging dat de mens dingen, die voor hem van belang zijn, het beste zelf kon regelen.

Opoe Wahlen aan de afwas

De overheid liet deze passieve houding varen tijdens de Industriële Revolutie, na 1870. De soms onacceptabele arbeidsomstandigheden van de fabrieksarbeiders, maar ook de steeds duidelijker gelegde verbanden tussen hygiëne en gezondheid, dwongen de overheid tot het nemen van maatregelen en het geven van voorlichting. Tegelijkertijd ontplooidde de burgerij tal van initiatieven, mede uit eigen belang: met hun onhygiënische levenswijze bedreigden de arbeiders immers ook de gezondheidssituatie van de rijkere.

Vanaf 1915 wisten steeds meer mensen zich regelmatig. Ze hadden thuis een badkamer of gingen naar een badhuis. Ook kleden kregen vaker een wasbeurt, tot groot genoegen van zeepfabrikant 'De Duif' in Den Dolder. Deze fabriek kwam met een geheel nieuwe uitvinding: het zeepoeder, dat de concurrentie aanging met de aloude zeepklopper.

De vatenbank

Niet iedereen gebruikte het slootwater, maar liet de timmerman een vatenbank maken. Het principe van een vatenbank is eigenlijk simpel. Op vier poten ligt een flauw

Opoe en opa Wahlen voor hun huisje aan de Dorpsstraat. Het oude winkeltje rechts werd later afgebroken en hier verrees het hoge huis van kapper Cas de Vries. Later verdween de gehele bebouwing op deze plek voor de doorbraak naar de Voorburggracht. (rechts)

naar rechts aflopend werkblad met opstaande kanten. Aan de rechterkant loopt het werkblad wat taps toe in de vorm van een afvoergootje. Om overtollig afwaswater op te vangen, werd vaak onder deze afvoer een emmer geplaatst als de vatenbank binnenshuis werd gebruikt. Het is nog het beste te vergelijken met een groot afdruiptrek. Soms werd de vatenbank buiten gebruikt en dan liep het water vanzelf over het straatje of richting sloot.

Er zijn niet zoveel afbeeldingen van mensen die aan een vatenbank staan. Destijds mochten we echter van Jack Pater uit Zuid-Scharwoude een foto kopiëren van zijn opoe Wahlen. Opoe, nog getooid met een onvervalste hul op het hoofd, is druk bezig met de afwas op het achterplaatsje.

Jeugdherinneringen uit de oorlogstijd

Schipper Oud, mijn vader, had een geregelde beurtdienst met "Het Vertrouwen" en "Vertrouwen II" op Amsterdam. Het was thuis een druk bestaan. We waren één van de weinigen die telefoon hadden in de buurt. De buurt kwam dus bij ons bellen. Moest de dokter gewaarschuwd worden dan belde mijn moeder, zodat we volledig op de hoogte waren van het wel en het wee in de hele buurt. De buurvrouwen vonden telefoneren eng. Ze hielden de hoorn zover van hun oor af, zodat ze niets konden verstaan. Ze zeiden dan: "Buur Oud, hij doet het niet, doe jij het maar effies".

Op een dag kwam mijn moeder bij de burens waar ze met z'n zevenen zaten te eten. Moeder keek raar op. Ze zaten te eten vanuit schaaltes en vanaf deksels. Wat was n.l. het geval? De afwas werd gedaan in het boetje, ze hadden geen stromend water in de keuken. Buurvrouw ging dan met de afwas in een grote pan, die ze op haar nogal brede heupen zette, naar het boetje. De boel gleed er enkele malen af, de borden op het puinpadje. Dat kon natuurlijk zo niet doorgaan. Vader nam aardappelen van buurman mee naar Amsterdam. Hij heeft ze geruild bij een vertegenwoordiger van een aardewerfabriek uit Maastricht. Zo konden de burens weer lekker uit een bord eten.

Er waren ook grote veranderingen bij het vorderen van de school door de Duitse Wehrmacht. De school moest ontruimd worden met behulp van de kinderen. Wij vonden dat reuze interessant. Het onderwijzend personeel deelde ons genoeg waarschijnlijk niet.

De 1ste en 2de klas hebben les gehad van juffrouw Bossen in de consistoriekamer bij de kerk. De meisjes uit de hogere klassen gingen daar lopend naar toe, wat op zich een uitje was.

Juffrouw Bossen had zoveel handwerkmateriaal ingeslagen dat we de hele oorlog handwerkles hebben gehad. Dat was op andere scholen wel anders. We hebben ook ontzettend veel van haar geleerd: breien, haken, borduren, mazen, naaien en zelfs stukjes inzetten. Ik heb er dagelijks nog plezier van.

De 3de en 4de en gedeelde 5de klas hebben les gehad in de kantine van de zuurkoolfabriek van de firma Hart en Co, van meester de Ruijter. De rest van de 5de klas en 6de klas heeft les gehad in de opkamer van het café "t Huis de Brederode", van het hoofd van de school, meester van den Abeele. Zo waren er voor de kinderen ook nog wel leuke dingen te beleven.

Op het schoolplein hebben we de leukste spelletjes gedaan. Hinkelen, sliertentak, boompje verwisselen, tolleren, knikkeren, bokbok stavast, twee is teveel, zakdoekje leggen, verstoppertje, touwtje springen en ballen, hoewel er op het laatst geen rubberen ballen meer waren. Elk spel-

letje duurde een bepaalde tijd. Was die tijd om dan kwam het volgende spelletje aan de beurt. Mara Hart had een lang dik touw, waar we met een groep mee sprongen. Degene die af was moest draaien.

Daar de groep wat groot werd heb ik aan mijn vader ook een touw gevraagd. Ik kreeg een touw dat op de schuit was gebruikt. Iedereen die had staan draaien ging met zwarte handen de school binnen. Een nieuw touw kreeg ik niet.

Zwemmen

Bij een mooie zomer zwommen we in het zwembad "het Waardje" aan het kanaal Alkmaar-Kolhorn. Ik heb er ook zwemles gehad. Er was tijdelijk een gepensioneerd marineman die zwemles gaf. We hadden dan een boterham mee, waar hij ook wel trek in had. Toen we dat wisten namen we voor hem ook een boterham mee. Hij ging dan met een zakje belegde boterhammen naar huis. Er waren kinderen van een andere school die mochten niet naar het Waardje. We gingen dan 's avonds heel gezellig samen naar de Snipsloot. Die van de noordkant van de sloot kwamen liepen langs de kerk over het dijkje naar het eerste hek bij de Snipsloot (sloot aan de zuidkant van de houtwerf van Eecen; red), degenen die van de zuidkant kwamen liepen over het dijkje van houthandel Eecen. Bij het zwemmen liepen we ook over de balken van de Fa. Eecen, die als een vlot in het water lagen. Meestal gleed je er wel een keer vanaf en kwam je met het dopjeskroos op je hoofd boven. Dat mocht de pret niet drukken.

Zwembad "het Waardje" in 1941

*De huizen bij de sluis van Oudkarspel werden zwaar beschadigd door de bommen.
Het huis was van de familie Kramer.(2 december 1943)*

Wat dan niet leuk was is het volgende

Op een avond alleen thuis met moeder hoorden we een enorm kabaal. Het was iedere avond en nacht al rumoerig omdat er Engelse vliegtuigen over vlogen naar Duitsland, maar dit was overweldigend. We hadden het gevoel dat er een luchtdruk het huis binnenkwam, zodat we onder de tafel belandden.

Na het lawaai ging moeder in de deur staan om te kijken wat er aan de hand was. Ze zei: "Kom eens kijken het is helemaal licht buiten". Ik vond dat niet zo nodig, maar met zo'n ondernemende moeder ging ik toch maar kijken. Met moeder aan de hand het dorp in.

Het was een hele drukte, allemaal mensen op straat. Ten oosten van de Dorpsstraat waren allemaal fosforbommen in het land gevallen, vandaar dat licht. Op het land van De Boer bij de sluis was een enorme bom gevallen, die veel schade heeft aangericht. Ook waren er gewonden. Een persoon was door een raam geklommen, waarschijnlijk was de deur geblokkeerd, de persoon heeft bloed verloren op de vensterbank. Dat heeft op mij als kind zo'n indruk gemaakt, wanneer ik nu langs dit huis kom denk ik er nog aan.

In het najaar werd er veel zuurkool vervoerd naar Amsterdam. Dan moest de schipper om 6 uur bij de Holland Amerika Lijn zijn om te lossen. Dan werd er veel 's avonds en 's nachts gevaren. Zo ook mijn vader met zijn zonen en personeel. Ze laadden dan op het eind van de middag en 's avonds bij de firma Hart en Co. Ze konden soms niet de hele vracht meenemen, dan ging er een vlet op sleeptouw mee naar de sluis in Noord-Scharwoude. De vracht op de vlet werd overgeladen en de vlet moest

teruggebracht worden. Dat was extra werk waar ze niet zo blij mee waren. Soms dachten ze, we reddden het wel, dan kwamen ze obstakels tegen zoals boomwortels en dammen in de sloot. Dat duurde dan nog langer. We hadden kinderen in de buurt die het heel leuk vonden wanneer schipper Oud met de schuit vast zat. Ze gingen dan stiekem uit hun bed, achter de gordijnen staan en genieten. Ik geloof niet dat vader en de zijnen het genot deelden. De schuit ging dan 's avonds door de Voorburggracht, wat iedereen normaal vond. Het was toch een heel gestamp. Toen leefde het dorp nog. De sluiswachter werd gewaarschuwd dat Oud

er nog aankwam. Dat was altijd goed. Ze mochten zelf schutten. Soms moest ik nog een pannetje eten en/of papieren er achteraan brengen.

Vader had de gewoonte om op zaterdag met mensen thuis te komen, die het weekend bleven. Het was veelal een verrassing. Moeder en ik kenden ze niet. Ze hadden honger en kwamen vele malen terug. Ook kwam er een meisje uit de Jordaan die alle vakanties bij ons kwam. Ze was een echte Jordanees. Lekker gehaaid. Ze trok mijn kleren en schoenen aan en was me vele keren de baas. Dat was ik helemaal niet gewend in ons mannengezin. Ze sliep op mijn kamertje bij mij in bed. Zo kwamen er wel meer vrouwelijke gasten bij mij in bed. De mannelijke gasten sliepen op zolder. Het huis was soms heel vol. Schipper Oud vervoerde altijd van alles en nog wat. Daar kwam echter meer bij. Bij de spoorwegstaking moesten er toch mensen van en naar Amsterdam. Ze gingen dan met de Vertrouwen II mee. De passagiers stapten meestal bij de sluis in Noord-Scharwoude op en voeren mee naar Amsterdam. Zelf ging ik ook wel eens mee. Op een keer moest vader 2 uur wachten bij de meelfabriek. Ook werd er meerdere keren gemeerd om te laden en te lossen. Dan waren de passagiers soms de hele dag onderweg om van Amsterdam naar Langedijk te komen. Ik kan me geen wanklank van de mensen herinneren, het was nu eenmaal zo.

Ook vervoerde vader zakjes met groente en aardappelen van mensen die wat opgehaald hadden in de omgeving. Ze zagen anders geen kans om het in Amsterdam te krijgen.

*Achter het roer Jan Oud, ernaast Cor de Vet, schipper Oud en Jan Bakker (bottelaar Heineken bier).
In het ruim Annie Schut en Trien van Dijk-Maars. De heer met hoed Henk Kerver(?),
met bril de heer van Nienes. (aanvullingen op namen zijn van harte welkom)*

Zo ook op een maandag, moeder was aan de was, heeft ze 100 mensen met zakjes aan de deur gehad. Ze heeft ze geteld. Dan moest er nog een beurtvaartadres geschreven worden en kaartjes aan de zakjes gedaan worden. De was kwam wel in het gedrang. In Amsterdam was het nog veel erger. Bij het meren aan de Prins Hendrikkade sprongen ze allemaal op de schuit. De schuit lag helemaal scheef.

De mensen waren zo bang dat een ander met hun zakje aan de loop ging. Als je honger hebt is dat te begrijpen. Bij de volgende vracht heeft vader de politie gevraagd de mensen tegen te houden. Toen verliep alles goed.

Vader in ziekenhuis in Amsterdam

De Vertrouwen II had een gasgenerator. We hadden een vergunning voor voldoende antraciet. De motor liep er enorm op. Het Vertrouwen kreeg een vergunning voor gasolie, die onvoldoende was. Vader ging dus met Het Vertrouwen naar Alkmaar, waar hij achter een sleepboot naar Amsterdam ging. Hij moest dan werken met een staaldraad wat hij heel vervelend vond. Hij werkte liever met touw. Het kwam ook verkeerd af. Op het IJ bij Amsterdam met het losmaken van de staaldraad raakte hij met zijn been in een lus. Zijn tenen lagen aan de ach-

terkant, hij had een dubbele open beenbreuk. Hoe hij van boord is gekomen weet ik niet. Wel werd hem gevraagd naar welk ziekenhuis hij wilde, een katholiek, christelijk of neutraal ziekenhuis. Waarop hij antwoordde: "Dat kan me niks schelen, breng me alsjeblieft weg". Zo kwam hij in een christelijk ziekenhuis in de Ter Haarstraat. Het was een oecumenische bijeenkomst. Zijn medepatiënten waren katholiek en christelijk. Zij bleven de rest van hun leven vrienden. Zijn been is nooit meer 100% beter geworden.

Moeder en ik gingen woensdag en zondag op bezoek. Op woensdag vanuit school zo de bus in. Op zondag gingen we ook wel eens met de trein vanaf station Noord-Scharwoude. Op een terugreis moesten we uit de trein in de kant gaan liggen. Ze waren n.l. bang dat de trein beschoten zou worden, door vliegtuigen die heel laag vlogen. Dit is echter niet gebeurd. Ik vond het wel angstig, ook spannend. Moeder nam voor vader een eigen gebakken brood mee, waar iedereen van mee smulde, ook de verpleegsters. Moeder hoorde dat. Het gevolg was dat we iedere zondag 2 broden meenamen in een rieten koffertje. De verpleegsters stonden al op de stoep van het ziekenhuis naar ons uit te kijken. Wanneer we eraan kwamen riepen zij: "Daar komt juffrouw Oud".

Mevrouw wilde ze niet horen. Dat was niet alles.

We aten ons brood op in een volkscafé aan de Martelaarsgracht. De eerste keer bij het eten, keken de mensen het brood uit onze mond. Als kind heb je minder in de gaten, vind je alles gewoon. Moeder zei: "Dat is geen harden, de volgende keer krijgen ze ook een sneetje". Dus volgende zondag 2 broden mee in het rieten koffertje, een zak met belegde boterhammen in de tas. Niet alleen dat we brood meenamen, ze moest op zaterdag ook nog alles bakken. Dat gebeurde op een petroleumstel. Dat vond ik toen allemaal heel gewoon. Naarmate ik ouder ben geworden ben ik daar erg trots op.

Mijn broers gingen in de week op bezoek, wanneer ze toch met de schuit in Amsterdam lagen. Soms gingen ze met de schuit voor het ziekenhuis liggen, zodat vader de schuit kon zien. Hij vond dat geweldig, kon dan zien dat het werk gewoon doorging.

Gezonken vrachtboot

In de vakantie ging ik veel met de schuit mee. Zo ook een keer met broer Jan, zijn vrouw en een personeelslid. In die tijd werd een personeelslid knecht genoemd, dat nu discriminerend is.

Dat zal ik nooit begrijpen. Een baas werkte net zo hard als een knecht, in vele gevallen nog harder. In ieder geval

was het gezellig. Jan had een vracht aardappelen voor Amsterdam. Hij moest lossen aan de Motorkade in Amsterdam-Noord. Enkele dagen ervoor was Amsterdam-Noord gebombardeerd. Het was echter de bedoeling geweest om de Duitse marinewerf te bombarderen. Helaas kwamen alle bommen op een woonwijk terecht. 's Morgens zei broer Jan: "Kom op Joop, we gaan even kijken". Jan zag een vrachtboot onder water liggen. Daar wilde hij het zijne van weten. We moesten over een hekje stappen, dan over een dijkje lopen langs een heel diepe krater. Daar was een bom gevallen. Ik vond het doodeng. Bij de boot aangekomen zag ik een verdrinken man met een ruiten overhemd, half rechtop. Ik denk dat hij vast zat. Er stond een politieagent bij, die ons sommeerde weg te gaan. Jan zei dat hij wilde kijken van wie de boot was. De agent begreep dat hij misschien wel enkele inlichtingen kon geven. Hij mocht blijven maar dat meisje moest terug. Alleen langs die krater, over het hekje en wachten op broer Jan. Ik meen dat die boot van Elleswijk uit Utrecht kwam, zeker weten doe ik het niet. Ik was enorm blij toen Jan terug kwam. Wij weer naar de schuit. Tegenover de Motorkade lag de Duitse Scheepswerf, dat was niet zo'n prettig gevoel. 's Avonds mocht ik iets later naar bed, heb echter niet lekker geslapen. Ik was blij dat de schuit gelost was en wij weer naar Oudkarspel gingen.

"Vertrouwen II" bij vertrek vanaf de Noordscharwouder sluis. Achter de naam staat: Voedseltransporten. Op de plecht schipper Oud met haak. Links van hem Van Nienes. Het witte huisje stond bij de oude sluis en was van Ma en Klaas Wagemaker.

Relikwieën uit de oorlog

Mevrouw M.Stins-Kouwen schonk ons een tweetal tastbare herinneringen uit de Tweede Wereldoorlog. Het ene is gedateerd 29 juli 1942 en betreft een vrijstelling voor het

inleveren van een rijwiel. Het is nog ondertekend door burgemeester Schelhaas. Deze zou in 1943 door de Duitse bezetter door burgemeester Stoutjesdijk worden vervangen.

INLEVERING VAN RIJWIELEN.

VRIJSTELLINGSBEEWIJS.

Aan *R. Stins*, geboren *21 Oct. 1914*,
 van beroep *tuinbouwbedien*, wonende te Langedijk,
Boel of Langedijk, w. 254, wordt vrijstelling verleend
 voor het inleveren van het hem toebehorende heerenrijwiel op grond
 van het gestelde in punt I, onder *g*, *f*, *h*, *k*, van het bij de circu-
 laire d.d. 24 Juli 1942, no. 6255, behorende persbericht van het
 Departement van Binnenlandse Zaken.

Noord-Scharwoude, *29* Juli 1942.
 De Burgemeester van Langedijk,

K 5249

Het tweede is van 11 december 1944 en betreft de bewaking van de weg van Langedijk naar Koedijk, beter bekend als de Nieuweweg.

GEMEENTE LANGEDIJK.

Noord-Scharwoude, *11 Dec* 1944.

In verband met de regelmatige beschieting van auto's en personen door Engelsche vliegtuigen heeft de Wehrmachtscommandant te Alkmaar bevolen de hoofdweg, loopende van Koedijk naar Heerhugowaard te doen bewaken en op elke kilometer een post te plaatsen.

De taak dezer posten is om naderende auto's door middel van het zwaaien met een witte vlag te waarschuwen zoodra er vliegtuigen in de lucht zijn.

De geheele mannelijke bevolking van 18 tot 45 jaar moet aan deze bewaking deelnemen en moet U zich melden *14 Dec 1944* kruising nieuwe weg, Dorpsstr. Noord-Scharwoude.

Zorg steeds op tijd te zijn zoodat Uw voorganger niet lang op zijn post behoeft te zijn dan noodig is.

Het niet voldoen aan dit bevel zal streng worden gestraft en wijs ik U in dit verband nog op den bestaanden uitzonderings-toestand.

De Burgemeester van Langedijk,

Het vrachtvervoer in de oorlogsjaren 1940-1945

Inleiding door de redactie

In Langedijk had je vroeger veel bodediensten, hoofdzakelijk op Alkmaar. In de volksmond vaak de 'vrachtraaiër' genoemd. Rien Kort-Rentenaar is de dochter van de vroegere eigenaar van de bodedienst uit Oudkarspel. De naam Rentenaar en later de RE-MA (Rentenaar en Maars) zal menigeen nog wel bekend in de oren klinken. Hoe het vroeger toeging en in het bijzonder in de oorlog, leest u hierna.

Alles werd vervoerd

Het heette vroeger vrachtrijder en daarna bodedienst. Het was de lijn Oudkarspel-Alkmaar en ze reden met paard en wagen op één dag heen en weer. Als een klant iets te vervoeren had, dan ging er een kaart met de naam van de vrachtrijder voor het raam. Dan werd de boodschap, het pakje of het briefje opgehaald. Bijna niemand had telefoon in die tijd.

Maandagmorgen kwamen ze bij Rentenaar allemaal bij elkaar om het één en ander te bespreken en af te rekenen. De meeste vracht kwam uit Alkmaar. Bijna alle vracht kwam bij de grossier vandaan en de meeste firma's hadden nog geen eigen vervoer. Er werd van alles vervoerd door de vrachtrijder: fietsen, kachels, rookwaren, kleding, behang en verf, zelfs ijzeren staven. Ook werd er geld bij de bank gehaald voor de fabrieken om de lonen uit te betalen.

Andere tijden in de Tweede Wereldoorlog

J. Rentenaar had een nieuwe wagen met luchtbanden laten maken bij carrosseriebedrijf Boonacker in Oudkarspel. Later was het de Firma Van Oversteeg. Voor de wagen liepen twee paarden. Maar op een dag werd de wagen van Rentenaar en het beste paard ingevorderd door de Duitsers. Het paard was een heel lief beest: een blauwe schimmel. Toen bleef alleen de ked (klein paard) over. Rentenaar wist een oude diligence op de kop te tikken en ging daarmee verder. De andere vrachtrijders hadden ook niet veel meer. Of het paard was te oud of het was ingevorderd. Die andere vrachtrijders waren: K. Molenaar, P. Jonker (Oudkarspel), Arie v.d. Veer en Wout van den Heerik. Met de vrachtschuit van Van den Heerik gingen ze naar Alkmaar. Met mooi weer trokken ze de boot lopend langs het jaagpad met twee man om olie uit te sparen. Met harde wind en regen gebruikten ze de motor. Ze kregen nog een beetje olie omdat het voor de voedselvoorziening was. Met de diligence brachten ze de pakjes rond. Het was heel erg behelpen. Die schuit viel op in het kanaal Omval-Kolhorn. Door vliegtuigen werd er daardoor op geschoten, maar gelukkig liep alles goed af. Ja, dat is tegenwoordig niet meer in te denken, zoals het toen ging. Dit zijn mijn herinneringen aan die tijd.

De vrachtauto's van Rentenaar, die de bodedienst op Alkmaar verzorgde. Van de paard en wagen is helaas geen foto beschikbaar.

Johannes Daniël Mahieu

ontbreekt op monument De Stier

*Johannes Daniël Mahieu
geboren 27 mei 1903
overleden 19 februari 1943*

"Ik ben zijn dochter"

"Toevallig las mijn buurvrouw een artikel voor uit de krant over een boek dat was verschenen. Dat boek ging over de namen van de oorlogsslachtoffers die op het monument De Stier staan. In dat artikel stond ook dat er nog zeker vier namen ontbraken, waaronder die van Mahieu. Ik wou even zeggen dat ik zijn dochter Tinie Mahieu ben en dat het verhaal klopt. Ik denk ik zal even bellen omdat u dat boek heeft geschreven."

Het is mei 2010 en het boek "Toevallig gevallen", dat over de namen gaat die op het monument De Stier staan, is net verschenen. Inderdaad noem ik na archiefonderzoek vier namen die er volgens mij zeker op hadden moeten staan. Verder weet ik niet veel van deze mensen en een persoonlijk verhaal heb ik nog niet kunnen reconstrueren. Het onverwachte telefoontje van Tinie van Kleef - Mahieu (geboren 1934) is daardoor een enorme meevaller. Mijn eerste gedachte is dat ik gelukkig mijn onderzoek zorgvuldig heb gedaan. De volgende gedachte is meteen waarom er door de familie nooit actie is ondernomen om zijn naam op het monument te krijgen. We praten daar kort over. Ik besef al snel dat ik een afspraak moet maken om het verhaal uitgebreid te horen. Ik vraag haar adres en hoop dat het niet al te ver weg is in het land. Dat blijkt mee te vallen: ze woont gewoon in Noord-Scharwoude!

Weg uit Den Helder door bombardementen

Tinie Mahieu weet nog precies te vertellen hoe het vroeger is gegaan: "Wij woonden in Den Helder waar mijn vader op de Rijkswerf werkte. Mijn vader kwam ook uit Den Helder maar hij was getrouwd met Johanna Bommer van

de Prinsengracht in Zuid-Scharwoude. Hij logeerde daar vroeger bij zijn oom Piet Schuffelen en zodoende leerden ze elkaar kennen. In de Tweede Wereldoorlog werd het vanaf mei 1940 al snel te gevaarlijk om in Den Helder te blijven door de vele bombardementen van de Engelsen. Die bommen kwamen niet alleen op de Rijkswerf terecht maar ook op de huizen. Daarom ging ons gezin met drie kinderen al in mei 1940 inwonen bij Bommer op de Prinsengracht in Zuid-Scharwoude, de ouders van mijn moeder. Daar woonden we rustig en veilig want in Langedijk kwamen bombardementen niet voor.

Mijn vader ging elke dag via station Noord-Scharwoude bij het Verlaat naar zijn werk in Den Helder. Ik weet nog dat ik hem 's avonds altijd op stond te wachten boven op de brug van de Prinsengracht. Hij ging altijd netjes in zijn pak naar zijn werk en had altijd een hoed op. Zijn beroep was zeilmaker op de Rijkswerf."

*Tinie van Kleef - Mahieu bekijkt de foto's
uit de tijd dat haar vader nog leefde*

Evacuees in Langedijk tijdens de Tweede Wereldoorlog

Langedijk heeft heel wat evacuees in de Tweede Wereldoorlog opgevangen en die woonden daar niet alleen omdat ze er familie hadden. Gemeenten konden worden aangewezen om evacuees op te nemen die hun woonplaats moesten verlaten door allerlei oorlogsdreigingen. Langedijk was aangewezen om mensen uit Amersfoort op te vangen.

Al in de meidagen van 1940 komen er daardoor duizenden mensen uit Amersfoort. Langedijk heeft in totaal bijna 8000 inwoners maar ziet zijn bevolking dan bijna verdubbelen. Noord-Scharwoude krijgt er met zijn iets meer dan 2000 inwoners al ongeveer 1500 te verwerken.

Oudste dochter Tinie Mahieu (1934)
op de Prinsengracht in Zuid-Scharwoude

Deze Helderse evacuees worden ingeschreven in het bevolkingsregister van Langedijk en wonen en leven daar gedurende de oorlogsjaren 1940-1945. Het zijn dus officieel inwoners van Langedijk geworden en zo worden ze ook beschouwd. Zij leven samen met de Langedijker bevolking en nemen bij voorbeeld ook gewoon deel aan het verenigingsleven. Zo weten oude Langedijkers nog steeds heel goed waarom de voetbalvereniging D.T.S. in het seizoen 1940-1941 kampioen werd. Dat kwam vooral door het meespelen van de sterke Helderse spits Geer de Vries!

Naast het opnemen van evacuees krijgt de rustige en overwegend agrarische Langedijker bevolking nog allerlei andere zaken te verwerken. Zo moeten mannen verplicht naar Duitsland om daar te werken, anderen duiken juist onder om hier aan te ontkomen. Sommigen worden actief in het verzet en anderen nemen juist dienst in het Duitse leger. En wat te denken van allerlei arrestaties die mensen in gevangenissen en concentratiekampen doet belanden. Alles bij elkaar kunnen we rustig stellen dat de Langedijker gemeenschap tussen 1940 en 1945 compleet door elkaar wordt geschud.

Die 1500 arriveren met de trein op 12 mei 1940 op het veilingterrein van Noord-Scharwoude.

Maar de Amersfoorters gaan na de overgave van Nederland al weer weg op 19 mei 1940.

Er zijn wel evacuees die in Langedijk blijven na de meidagen van 1940, maar die komen vooral uit kustplaatsen. Zij moeten weg omdat de Duitsers langs de hele kust grote verdedigingswerken uitvoeren om een invasie vanuit zee tegen te gaan. De grootste groep komt uit Den Helder. Behalve bommen op de Rijkswerf, die onder Duits toezicht doordraait, worden namelijk ook regelmatig huizen gebombardeerd. Daarom wordt het overgrote deel van de inwoners daar weggehaald.

In Langedijk blijven er de hele oorlog gemiddeld ruim 300 inwoners uit Den Helder.

Kampioenselfthal DTS 4^e klas KNVB seizoen 1940/1941 waarin Cor
mandere waren heeft meegespeeld en vaste reserve was
ochten: schiedrecht Cor van Hoven, bestuurer Ceas Swager, Cor Kram-
Wan van Hoven, Har Kuiper, Cor Langedijk, best. Vlaas Vloij
D. J. van Hoven

Zittend in het midden is de sterke Helderse spits Geer de Vries.

De foto is van speler Cor Bakker (1922) die op deze foto ontbreekt.

Cor is trouwens de broer van de in de 2e Wereldoorlog gefusilleerde verzetsman Luit Bakker.

Rechts is Mahieu, lopend in Den Helder.
Zijn vriend naast hem zal later met vrouw en kind in de oorlog
omkomen door een bom op zijn huis.

Wel of niet op het monument

In die periode 1940-1945 zijn er diverse Langedijkers door de oorlog omgekomen en die namen staan dus genoemd op het monument De Stier in Noord-Scharwoude. Het is te verwachten dat Helderse evacuees daar dan ook tussen staan omdat ze officieel Langedijker inwoners waren. Dat klopt ook als we tussen alle namen de Helderse evacué Dirk Augustijn zien staan. Hij woonde in Oudkarspel en was gedwongen tewerkgesteld in Duitsland in 1942. Hij keerde uitgeput al na drie maanden terug en overleed in het ziekenhuis in Alkmaar, nog maar 18 jaar oud. Dan is het toch vreemd dat andere Helderse evacuees die door oorlogshandelingen zijn overleden daar weer niet vermeld worden.

Op het monument staan namelijk niet de namen van de Helderse mannen Drost, Bax en Mahieu.

Mattheus Johannes Drost en Jacob Bax wonen in Broek op Langedijk en zijn in juli 1942 opgepakt wegens het drukken en verspreiden van de illegale krant Vrij Nederland. Drost overlijdt op 27 januari 1945 in de strafgevangenis Siegburg, Bax overlijdt op 28 maart 1945 in het concentratiekamp Buchenwald.

De derde, de in dit verhaal centraal staande Johannes Daniël Mahieu, gaat op 19 februari 1943 gewoontegetrouw naar zijn werk op de Rijkswerf in Den Helder. Hij weet niet dat de Engelsen voor die dag een uitgebreid bombardement hebben gepland...

Fataal bombardement

Op 19 februari 1943 is vader Mahieu dus weer met de trein naar zijn werk in Den Helder gegaan. Die dag heeft hij als vaste gewoonte 's middags ook weer bij zijn moeder gegeten. Daarna is hij weer in de zeilmakerij op de bovenverdieping aan het werk gegaan. Het nadeel dat je boven werkt is wel dat het langer duurt om bij luchtalarm een schuilkelder te bereiken. Maar de sirenes waar- schuwen meestal zo tijdig dat daar nog wel tijd voor is.

Het is 14.30 uur als de sirenes van het luchtalarm op deze dag beginnen te loeien. Vandaag is er echter nauwelijks tijd om weg te komen en de bommen van Engelse vliegtuigen slaan onverwacht snel in. Die bommen waren bedoeld voor het torpedo-atelier maar helaas wordt de zeilmakerij vol getroffen. Kansloos zijn de mensen daar, kansloos is de 39-jarige Johannes Daniël Mahieu. Zijn broer Cor wordt gehaald om hem te identificeren wat door zwaar hoofdletsel onmogelijk is. Aan twee ringetjes, die hij altijd in zijn portemonnee bewaarde kan, Cor zien dat het zijn broer moet zijn. Op deze dag komen er in totaal 38 mensen om op de Rijkswerf.

Die avond wacht Tinie vergeefs op de brug naar de Prinsengracht op haar vader die maar niet thuis komt. Wel komt de pastoor in het begin van de avond aan de deur om het afschuwelijke nieuws te vertellen. Broer Cor is zelf te ontdaan om het bericht aan de familie op de Prinsengracht over te brengen.

De begrafenis is enkele dagen later in zijn oude woonplaats Den Helder.

Door de zware verwondingen moet de kist dicht blijven en is daarom verzegeld.

In de wekelijkse "Werfcourant" van 12 maart 1943 voor het personeel van de Rijkswerf spreekt het Deutsche werftoezicht "voor de familieleden dezer gevallen zijn diepgevoelde deelneming uit. Rouwend hebben afgevaardigden van het Deutsche werftoezicht aan de baren dezer slachtoffers gestaan en hen door het neerleggen van kransen geëerd."

Een bizarre situatie: door bevriende Engelse vliegtuigen sneuvelen er Nederlanders die dan door de vijandige Duitse bezetters worden geëerd!

Nieuw gezin na hertrouwen

Moeder Mahieu blijft met haar drie kinderen op de Prinsengracht wonen waar ze haar gezin alleen draaiende moet houden. Ze heeft daar ook nog de zorg voor haar vader die zijn laatste jaren het bed moet houden. Hij kan namelijk niet meer lopen omdat zijn voeten ooit bevroren zijn geweest. In januari 1946 hertrouwt ze en verhuist naar Heerhugowaard, waar nog 3 kinderen worden geboren.

Op dit monument op de Rijkswerf in Den Helder staan wel Augustijn, Bax, Drost en Mahieu genoemd die in de oorlog in Langedijk woonden.

Foto Nico Gelder, 2010

Tinie:

"Het deed mijn moeder erg veel maar ze moest ook blijven zorgen voor haar drie kleine kinderen en haar vader. Bovendien was het oorlog en iedereen had zo zijn zorgen. Met wie zou ze er over moeten praten? We kregen ook weer een heel nieuw leven en werden eigenlijk een nieuw gezin met 6 kinderen. We gingen onderling met alle kinderen altijd goed met elkaar om. Op een gegeven moment werd er niet meer over gepraat. Moeder heeft het er ook nooit over gehad dat mijn vader op het monument zou moeten staan in Langedijk. Op de Rijkswerf is er later wel een monument gekomen voor de slachtoffers en daar staat zijn

naam wel op. Bij die herdenkingen zijn we wel geweest. Hoewel ik 36 jaar op de Pannekeetweg in Heerhugowaard heb gewoond omdat mijn man daar zijn bedrijf had, woon ik nu al weer ruim 20 jaar in Noord-Scharwoude. Zo woon ik uiteindelijk net als mijn vader in Langedijk. Ik vind het toch leuk dat ik de naam van mijn vader nu in het boek zie staan en dat hij wordt opgenoemd."

Naam van Mahieu toch nog op monument?

Het zou toch mooi zijn als op het monument De Stier uiteindelijk alle namen vermeld zouden worden. Dat zou eer doen aan alle slachtoffers en het zou het monument compleet maken. Het is toch eigenlijk merkwaardig dat Mahieu, net als de eerder genoemden Bax en Drost, wel in Den Helder op een monument staan en herdacht worden en niet in Langedijk. Daar woonden ze tenslotte en daar stonden ze ingeschreven in het bevolkingsregister. Nabestaanden van deze slachtoffers hebben er nooit om gevraagd, maar het zou recht doen aan de Langedijker historie. Er is bovendien nog een praktisch argument waarom het nu een geschikt moment is om de ontbrekende namen toe te voegen. De huidige namen zijn moeilijk leesbaar geworden door de steensoort die

is gebruikt. Door de jarenlange invloed van weer en wind zijn de letters zo langzamerhand lastig te onderscheiden. Als er dan toch een grote opknappbeurt nodig is om dat te verbeteren zou ik zeggen: dit is de kans voor het gemeentebestuur om daarbij meteen de Langedijker historie completer te maken.

Bronnen:

- Regionaal Archief in Alkmaar, archief gemeente Langedijk 1941-1989
- Tinie van Kleef – Mahieu

De namen van slachtoffers uit de 2e Wereldoorlog worden steeds moeilijker leesbaar

Het Nederlands Elftal

1955 Optocht koninginnendag (Nederlands elftal) Zuid-Scharwoude
Boven: v.l.n.r. Wilfred Peters, Kees Kostelijk, Cees v.d. Welle, Piet Gutter,
Jack Rutsen, Piet de Boer, Leo Bregman.
Onder: Dick Berkhout, Jan Terburg, Siem Koorn, Rob Berkhout.

Foto het Nederlands elftal

Via Jaap Kroon kregen we twee erg leuke foto's uit 1955 en 1956 van Langedijker elftallen. Beide foto's komen uit de collectie van Siem Koorn, neef van Jaap Kroon, die het artikel schreef over 'De Pathefoon. In het jaar dat iedereen erg zenuwachtig is geworden van alle voetbal, mogen deze foto's zeker niet ontbreken.

De ene foto toont ons een elftal dat in Zuid-Scharwoude werd samengesteld voor Koninginnendag 1955. Het was in die jaren dat er op Koninginnendag een optocht door het dorp ging. De muziekvereniging Kunst na Arbeid liep dan voor de optocht. De moeders hadden de shirts met logo mooi gemaakt. Of ze een prijs hadden kon Siem Koorn zich niet meer herinneren.

De andere laat het schoolelftal zien van de Openbare Lagere School uit Broek in 1956. Siem herinnert zich dat het een competitie was tussen de

Openbare scholen van Broek op Langedijk, Noord-Scharwoude, St Pancras en denkelijk ook Oudkarspel. Deze vond in het voorjaar plaats. Het was een hele eer als je in het elftal opgesteld werd.

De foto van het schoolvoetbal elftal

Houthandel Eecen

Oudkarspel sinds 1805

De grondlegger van het bedrijf is Cornelis Jzn. Eecen. Hij werd geboren op 11 oktober 1761 in Schagen. Zijn vader was Jan Eecen en zijn moeder was Geertje Jans van der Stok uit Nieuwe Niedorp.

Echter al veel eerder, namelijk in 1594 bij de drooglegging van de Diepsmeerpolder, werden de namen van Cornelis Czn. en Jan Czn. Eecen (getrouwd op 25-05-1584) al genoemd als houtleveranciers in het bestek voor de bouw van een molen genaamd "De Swarte Molen".

Er is tot nog toe in de geschiedenis geen verbinding gevonden tussen de genoemde generaties, maar men mag veilig aannemen dat genoemde Cornelis Jzn. gezien naam en beroep een afstammeling is van de hierboven genoemde Cornelis en Jan Czn.

Cornelis groeide op in Schagen waar hij door zijn vader werd opgeleid in de kennis van hout, het bewerken hiervan en de handel erin.

Zijn eerste zelfstandige beroep werd echter turfschipper en handelaar. Hiertoe kocht hij in Kolhorn een schuur waarin hij in de zomer een voorraad turf opsloeg van waaruit hij in de winter zijn klanten kon bedienen.

Wanneer hij turf ging halen, nam hij in zijn lege schuit agrarische producten mee die hij in Alkmaar en Amsterdam verhandelde.

Rond 1780 verhuisde hij met zijn ouders naar Oudkarspel. Hij was toen nog vrijgezel. Hij trouwde in 1793 met Teetje Contant. In de loop der jaren kocht hij aan de Dorpsstraat drie panden naast elkaar op de plek waar nu het kantoor van de Noordhollandsche van 1816 staat.

Hier vestigde hij een timmermanswerkplaats met opslagmogelijkheid voor een grote voorraad hout.

In 1803 kocht hij ca. 11.000 m² grond in de polder de Zuiderkoog, zodat hij daar de door hem gekochte Paltrok-molen genaamd de Kievit vanuit Alkmaar kon overbrengen en opbouwen. Hij vernoemde de molen al snel "De Vier Gebroeders" omdat hij vier zonen had. In 1805 kon hij met de productie van gezaagd hout beginnen.

In 1828 werd de bestaande Paltrok-molen afgebroken en vervangen door een bovenkruier die ook weer "De Vier Gebroeders" werd genoemd.

In 1816 kocht Cornelis het tien jaar oude verzekeringsbedrijf de "Bataafse Brandwaarborg- Maatschappij." De koopprijs van 9.000,00 gulden moest door een hypotheek worden gefinancierd. Hiertoe bracht hij al zijn bezittingen in.

Op 22 April 1831 overleed hij. Een man met visie en ondernemingsgeest.

Zijn vermogen was op dat moment 121.825,53 gulden. De vier zoons, Jan, Gerbrand, Klaas en Pieter zetten de houthandel en de verzekeringsmaatschappij verder door. De zonen van Gerbrand, Jan en Cornelis nemen in 1824

Ter gelegenheid van het 175-jarig bestaan werd in 1980 een schaalmodel van de eerste paltrok-molen van Cornelis Eecen gebouwd. Een paltrok is een vroeg voorbeeld van een houtzaagmolen. De naam is afgeleid van een klederdracht van Duitse emigranten uit de Pfalz, waar de vorm van de molen aan deed denken.

en 1833 respectievelijk de houthandel en de verzekering onder hun hoede. De zoon van Jan, Matthijs, kocht in 1900 een terrein in Alkmaar aan de Hoornse Vaart dat tot 1969 als houtwerf gebruikt werd voor de klanten in Alkmaar en omgeving. De windmolen in Oudkarspel werd in 1922 door brand verwoest, hierna ging het bedrijf over op elektrische- en stoomenergie.

In 1940 werd Matthijs opgevolgd door Jan Jacob, getrouwd met Folmina Schipper. Hij begon in 1943 (2 de Wereldoorlog) in Emmeloord een houthandel. Deze leverde tijdens de opbouw van deze polder grote hoeveelheden geprefabriceerd hout voor de boerderijenbouw.

Tijdens de oorlog was Emmeloord een schuilplaats voor vele onderduikers. De activiteiten bij het bedrijf bestonden toen voornamelijk uit het zagen van palen die uit de zeevering kwamen van het voormalige eiland Schokland.

Een prachtig scherpe foto van de oude houtwerf van Eecen. Het is net het tijdperk van overgang naar gemotoriseerd verkeer. Links staan nog de houtwagens met paardenkracht, rechts de moderne vrachtwagens. Sommige mannen dragen het leren voorschoot van de bestekzoekers, om de kleding te beschermen.

Na de oorlog had vooral een grote verandering in afzetgebied plaats. Van regionale leverancier in Noord-Holland werd Oudkarspel ook een grote leverancier in Friesland, Groningen en Drenthe. Er werd ook een keukendivisie opgericht in 1946 (zie hierna in het aparte stuk over de EZO).

Jan Jacob Eecen, met zijn mede-directieleden J.W.de Groot en J. van Hout, legden toen de basis voor verdere uitbreiding. Van Vennootschap onder Firma (VOF) via Commanditaire Vennootschap (CV) werd het bedrijf een Besloten Vennootschap (BV).

Door overname van Houtgroep Nederland werd Hout-

groep Eecen Nederland genoteerd aan de incourante beurs in Amsterdam.

In 1955, bij het 150-jarig bestaan, werd aan de houthandel het predicaat "Koninklijk" verleend, wegens activiteiten in de oorlog tegen de Duitse bezetter en de hulpverlening in 1953 na de overstromingsramp in Zeeland en de Zuid-Hollandse eilanden.

In 1966 werd Matthijs Wouter (getrouwd met Marion de Waal) benoemd tot directeur die samen met A. Rootjes en diens opvolger H. Vet de leiding had tot in 2000 de fusie plaatsvond met het in Zaandam gevestigde PontMeyer. Het bedrijf was op dat moment met dertig vestigingen uitgegroeid tot één van de grootste hout-handels in Nederland (Houtgroep Eecen Nederland).

In 2008 had de directie van PontMeyer het voornemen om de terreinen gelegen in de Zuiderkoog en de er naast gelegen polder (totaal ca. 25 Ha.) te verkopen als woningbouwgrond.

Mede dankzij een goed georganiseerde actie van de inwoners van Oudkarspel besloot het gemeentebestuur om geen toestemming te geven tot woonbebouwing in het gebied.

In 2009, tijdens de crisis, moest het bedrijf afslanken. Meer dan de helft van de 85 medewerkers moest helaas worden ontslagen. In diezelfde zomer probeerden M. Wouter en zijn zoon Jan om het bedrijf terug te kopen. Dit lukte ze helaas niet, voornamelijk omdat PontMeyer het idee heeft dat er op langere termijn toch woningbouw gepleegd kan worden.

In 1968 gaf een luchtfoto een goed beeld van de totale omvang van de firma Eecen. Links over de brug is al de nieuwe uitbreiding van de EZO (fabriek zuid) te zien.

EZO

In 1946 stichtte Jan Eecen een keuken- en kastenfabriek. In eerste instantie werd hierin deelgenomen door Jan van Zijl. Vandaar dat de naam werd gekozen van EZO, wat stond voor Eecen- van Zijl- Oudkarspel.

Gestart werd in de voormalige HABO-garage in Oudkarspel (nu Dorpsstraat 682/684). De keukens waren in die tijd nog geheel van hout en board gemaakt. Het hout kwam vanzelfsprekend vanaf de houtwerf en werd in "fabriek Noord", zoals het meestal werd aangeduid, gezaagd, geschaafd en geschuurd. Vervolgens werden alle onderdelen zoals frontjes, kastdeurtjes, plinten en voorstukken met handdoekgleuven gemaakt.

Bekende namen van medewerkers uit die tijd zijn Klaas van Eeten, Chris Put, Wies van Dorsselaar, Gerrit Landman, Jan Weyl, Jan Steffens en Jan Brinkema.

Op het terrein van de houthandel verrees net over de houten ophaalbrug aan de linkerkant de 'fabriek Zuid' waar alle gemaakte onderdelen gegrond, geplamuurd, geschuurd en afgespoten werden in de kleuren van de EZO-keukens. Opvallend bij de bouw was dat Eecen plaatselijke aannemers en timmerlieden het werk van de bouw gunde. De firma's Tauber, Bakhuis, Kardinaal, Schuit en Kroon namen gezamenlijk de aanbesteding van het werk voor hun rekening.

Jan Brinkema, Jan Steffens en Jan Weijl aan het werk in fabriek Noord, de oude HABO-garage

Jan van der Schans monteert kastjes

Bij de ingebruikname van de lak-/gietmachine was de burgemeester aanwezig. De dame links is onbekend, daarnaast staat mevrouw Zwart, burgemeester H.H. Zwart, adjunct-directeur Henk de Visser en achter de machine Louw de Wit.

Namen als Jan Wit, Jan Oudendijk als plamuurders, Piet Bakker en Piet Beemsterboer als spuiters, Klaas Hessing en Paul van der Zon Brouwer als schuurders zijn nog bij veel mensen bekend. De montage-afdeling bestond lange tijd uit Arie Schuit, Toob Bakker, Louw de Wit en Jan van der Schans. De leiding was in handen van Cor Blaauw, terwijl Henk de Visser, adjunct-directeur van de houthandel, ook verantwoordelijk was voor de EZO.

De oude HABO-garage voldeed op den duur niet meer en ook het logistieke probleem om de vervaardigde keukenonderdelen naar fabriek Zuid te vervoeren werd als lastig ervaren. De EZO-fabriek op het houthandel-terrein werd om die reden aan de noordkant uitgebreid.

De foto uit 1965 toont een ceremonieel borreltje bij de bouw van de EZO fabriek op het houthandelsterrein.

Op de achtergrond is nog de gevel van de NH van 1816 te zien.

We zien v.l.n.r.: 1. C.Langereis; 2.Klaas Schuit (timmerman/aannemer); 3.Kees Feller; 4.Karel Bijl; 5.Henk Bakhuis (timmerman/aannemer); 6.waarschijnlijk Klaas Bruin, timmerman uit Oudkarpsel; 7.Jan van Zijl; 8.Klaas Kardinaal (timmerman/aannemer); 9.Willem Ooijevaar; 10.Jo Pluister; 11.Dirk Jong (timmerman bij fa. Tauber); 12.Jacob Kroon (timmerman); 13.Riek Tauber (aannemer).

Hierdoor kwamen productie en afwerking onder één dak. Het ging goed in die jaren met de verkoop van EZO-keukens. In maart 1966 werd de fabriek met 1400m² oppervlakte uitgebreid. De capaciteit van dat moment was 8000 keukens per jaar. Burgemeester Zwart van Langedijk opende de fabriek door een druk op de knop. Tegelijk met de vernieuwde fabriek werd een hypermoderne lak-/gietsmachine in gebruik gesteld. Het belang van de houthandel en de keukenfabriek werd bij deze gelegenheid nog eens onderstreept door de aanwezigheid van diverse afgevaardigden

waaronder aannemer H.Tauber, wethouder Jaap Weel, de gemeentesecretaris en leden van de bedrijfskern.

Achter het kantoor van de firma Eecen aan de Dorpsstraat was een toonzaal ingericht met diverse grote en kleine opstellingen van de voor die tijd moderne EZO-keukens. In later jaren konden de EZO-keukens de concurrentie van voornamelijk de Duitse keukens niet meer aan. In plaats van productie van keukens werden kant en klare keukens verkocht. Uiteindelijk werd in 1996 met de verkoop van keukens gestopt.

This is the EZO Ideal-Kitchen, the ideal of every housewife. Bright and colourful, a kitchen that calls forth a distinguished and quiet atmosphere, that is above all, so arranged, that a woman does not have to make one more step or grip than is strictly necessary. A kitchen to live in and which saves years of your life.

Some important points are:

Every cabinet is hermetically sealed by glue.

The lacquered paintwork is of such a durable quality that guarantees years of wear.

All surfaces are sprayed with beautiful dull-shimmering lacquer: the frames and side-panels in light ivory, the doors and drawers in light green.

Every cabinet has its special purpose and is so appointed that everything may be found within a minimum of trouble.

A woman looks after her well designed kitchen, because she knows its value.

A woman chooses her ideal: a kitchen which satisfies her highest requirements. A woman chooses an Ideal-Kitchen: the Ideal of her life.

Your Ideal:

A KITCHEN TO LIVE IN

AND WHICH SAVES YEARS OF YOUR LIFE

Een in het Engels gestelde folder van de EZO-keukens

De Noordermarktbond

Inleiding

Marjan Beenken is al jaren lid van de West-Friese Skroifgroep 'Langedoik II'. Ze schrijft rijmpjes, verhaaltjes, af en toe een liedje en treedt ook op, o.a. met Siem de Haan uit Heerhugowaard. De onderwerpen waarover zij schrijft, zijn uiteenlopend van aard, maar haar Langedijker achtergrond blinkt toch vaak door het geschrevene heen. In het onderstaande stukje beschrijft zij haar gevoel bij het verdwijnen van de veiling 'De Noordermarktbond' in Noord-Scharwoude.

Dat mocht vezelf niet, want wai hadde deer gien boskip. Maar je dede 't toch, want 't was verlegen spannend.

De oisboeier lag 'r ok in een hoekie, mooi zwart teerd, te wachten totdat ie nodig was om nei een vorstperiode de hoofdslôte zo gauw mogelijk weer bevaarbaar te maken. Want as de koël duur was, most 'r voild worre vezelf.

Niet allienig de voiling wordt sloopt, maar alle gebouwe op 't voilingterroin. 't Koelhuis van Keeman was al in de brand vlogen, dat dat skoôt al mooi op. Allien de asbest-

en are gevaarlijke troep most nag op-ruimd worre.

As alles meedaait, staat 'r asens een heel nuw durpie met meer as 200 huize, een supermarkt en een vervangend tehuis voor gehandicapte. Wat zal dat allegaar skoftig verandere. Allienig mense van over de 70 wete den nag hoe een drokte 'r vroeger was met de handel en verlading van al die koël, wortele en uiens.

Maar ja, we wete 't: niks bloift 't zelfd.

Op 23 augustus 1946 maakte Hermann Möller deze opname van de stoomtrein die aankwam bij de Noordermarktbond.

De Voiling

Ze benne de voiling an 't slopen, de voiling 'Noordermarktbond' in Noorskerwoud. Grôte happers raaie of en an en groipe hêle brokke tegeloik uit de wande vedaan. Je ziene nou zo die hoge ronde dakspante met nag wat flarde dakbedekking d'ran; een oiselijk gezicht.

Ze hebbe teugen de eerste wand later een wand om de ouwe heen timmerd, maar nou ken je weer zien hoe of die ouwe wand 'r vroeger uitzag: met van die langige raampies d'rin. Ik weet 't nag best. Donderse joôs ware vroeger achteran de Langestreit en de Hofstreit die raampies oftig an 't stikgooien met stiene.

As an de voorkant de skuifluike open stinge, den voere we zo met de roeiboôt de leghalle in.

Een recente opname van het terrein waar ooit de veiling De Noordermarktbond heeft gestaan.

De treinverbindingen van Noord-Scharwoude

Inleiding

Wanneer je langs de Laanderweg in Heerhugowaard bij de Smuigel onder het spoorwegviaduct doorgaat, dan zie je rechts een doorlopende weg met de naam: Stationslaan. Er is nu niets meer te zien maar ooit stond hier het station Noord-Scharwoude. Op het Veilingterrein in Noord-Scharwoude kon je niet echt spreken van een station maar er bestond wel degelijk een NS aanduiding Nsw-D, de aanduiding voor 'Dorp'. Alles is nu verdwenen maar aan de hand van oude foto's laten we de al jaren verdwenen spoorverbinding weer een beetje herleven. Grote hulp hierbij waren de foto's die Karl Möller uit Castricum beschikbaar stelde.

De lijn Amsterdam-Den Helder

Al in 1860 werd in een Koninklijk Besluit bekendgemaakt dat aan ene G. Morel uit Parijs een concessie was verleend voor de aanleg en exploitatie van een spoorlijn van Nieuwediep (Den Helder) via Alkmaar en de Zaanstreek naar Amsterdam. Van verdere uitwerking van het plan kwam niets terecht.

Minister Van Hall, die de spoorwegen in zijn ministerie had, besloot dat de lijn echt noodzakelijk was. De belangrijkste reden voor de aanleg van de lijn was eigenlijk de bevoorrading van de marinehaven in Den Helder en het vervoer van goederen zodra het Noordhollandsch Kanaal in de wintermaanden dichtgevroren was. Plannen

voor een spoorlijn naar Den Helder waren er al langer, maar werden niet uitgevoerd omdat de overbrugging van het IJ bij Amsterdam te duur geacht werd. De spoorlijn werd uiteindelijk als onderdeel van de eerste staatsaanleg door de Staat aangelegd. De verbinding werd echter, in tegenstelling tot de andere staatslijnen, niet geëxploiteerd door Staatsspoorwegen, maar door de HSM. Zo kwam de concessie op 11 augustus 1863 in handen van de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij.

De spoorlijn werd in fasen geopend. Allereerst kwam het baanvak Den Helder-Alkmaar tot stand. Door aansluiting op de Alkmaar Packet, de bootverbinding via het Noordhollandsch kanaal, ontstond al een redelijk gestroomlijnde

reismogelijkheid naar Amsterdam. In de buurt van Amsterdam kon niet snel genoeg worden begonnen met de aanleg, vandaar dat de 'makkelijke stukken' eerst werden gedaan. Op 18 december 1865 werden Alkmaar en Den Helder met elkaar verbonden. Op 1 mei 1867 kwam het traject Alkmaar-Uitgeest tot stand, op 1 november 1869 uitgebreid naar Zaandam. Pas in mei en oktober 1878 konden de treinen doorrijden tot respectievelijk Willemspoort en Oosterdok in Amsterdam. Helemaal onbereikbaar was de hoofdstad niet omdat er al een lijn was aangelegd van Uitgeest naar Haarlem. Zo kon Amsterdam via die omweg toch per spoor worden bereikt.

De Stationslaan in vroeger dagen, om precies te zijn in 1943.

Het spoorhuisje, met het nummer 29a, staat er nog steeds.

Elk spoorhuis of wachthuis had een eigen nummer, beginnend in Den Helder.

Zo had het huis bij de overgang in Zijdewind destijds nummer 25 en bij de Oostkade in 't Waarland 26. Het station leek als twee druppels water op dat van Heerhugowaard.

De eerste spoorlijnen

In december 1824 werd het Noordhollandsch Kanaal tussen Amsterdam en Den Helder in gebruik genomen. Op dat moment werd dat de belangrijkste verbinding van de hoofdstad met de noordelijkste punt van Noord-Holland. De spoorlijn Amsterdam – Haarlem werd geopend op 20 september 1839 en was daarmee de eerste Nederlandse spoorlijn. De treindienst vormde dan ook een directe concurrent voor de bestaande trekschuit. In de jaren 1842-1847 werd de spoorlijn verlengd naar Leiden – Den Haag – Rotterdam. In de jaren daarna zouden nog vele trajecten volgen.

Het station Noord-Scharwoude in volle glorie. Let eens op het keurig aangetreden spoorwegpersoneel links en de bodedienst met paard en wagen.

De stationsgebouwen langs de lijn

Natuurlijk moesten er langs de spoorlijn stationsgebouwen en haltes verrijzen. Vanuit de gedachte dat zoveel mogelijk mensen op verschillende plaatsen konden opstappen, maakte men haltes in Koegras bij Den Helder, Breezand, Oudesluis, Schagerwaard, Zijdewind en Sint-Pancras. Hier was meestal een wachtlokaal voldoende om tegen de elementen te schuilen. In de grote plaatsen als Alkmaar, Den Helder en Zaandam verrezen stationsgebouwen van het zogenaamde type SS derde klasse. De kleinere plaatsen als Schagen, Heerhugowaard en Anna Paulowna kregen een vijfde klasse gebouw. Ook Noord-Scharwoude hoorde tot deze categorie. Alle gebouwen waren ontworpen door zogenaamde Waterstaatsarchitecten.

Dit had tot gevolg dat de stationsgebouwen als twee druppels water op elkaar leken. Oude foto's van Heerhugowaard en Noord-Scharwoude zijn

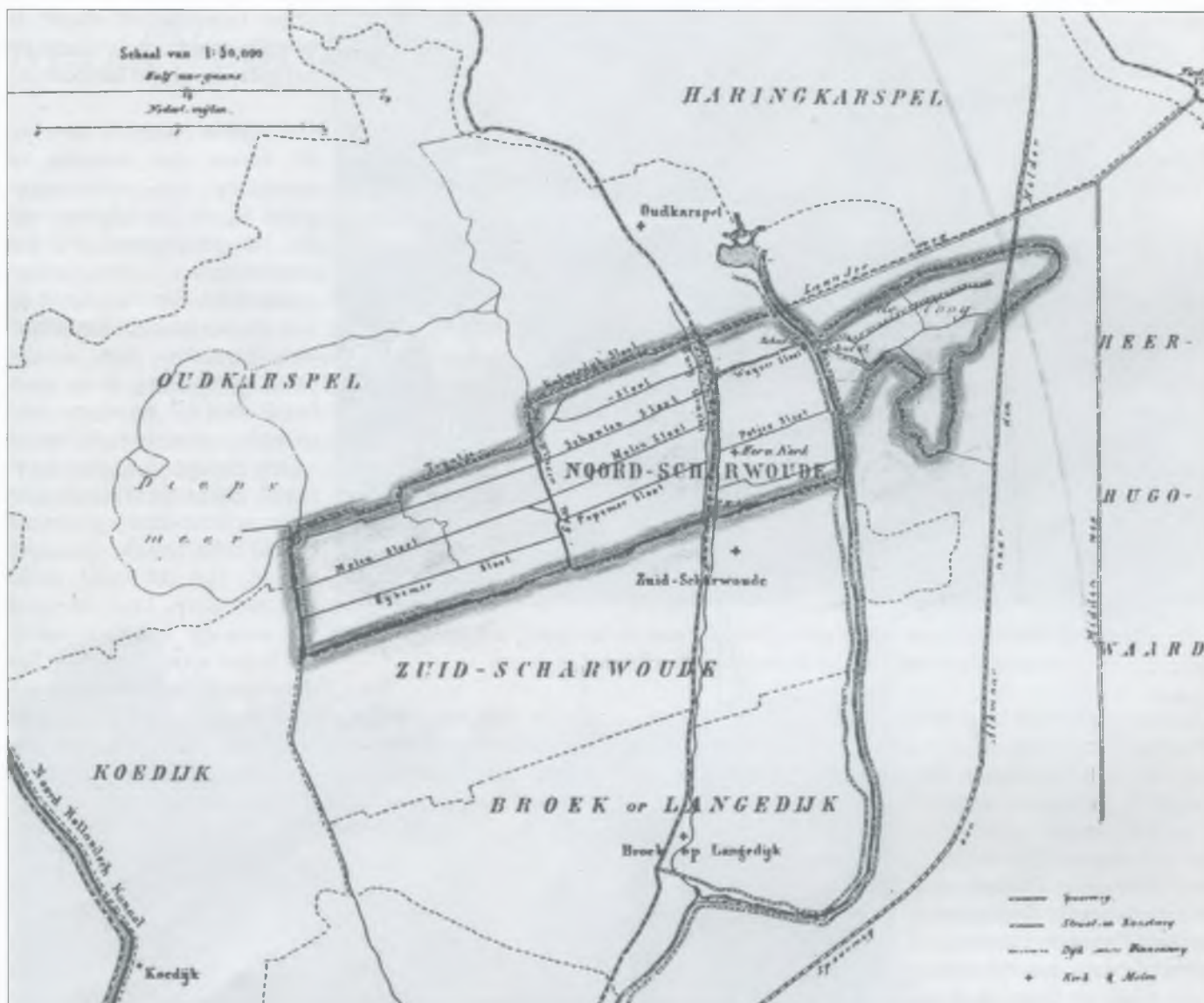
soms moeilijk uit elkaar te houden wanneer de naam op het gebouw slecht leesbaar is.

Het station Noord-Scharwoude kwam niet zomaar tot stand op een willekeurige plek. Bij de inpoldering van de Heerhugowaard werden zogenaamde druiplanden meegedijkt. Eén van die stukken was de latere Noordscharwouderpolder. Een smalle punt hiervan liep zover naar het oosten dat de nieuw aangelegde spoorlijn Alkmaar - Den Helder deze net doorsneed. Hierdoor kreeg de toen nog zelfstandige gemeente Noord-Scharwoude een eigen station. Dat dit veraf stond van het dorp, brak reizigers wel eens op. Las men namelijk in het spoorboekje dat het dorp een treinstation had, dan

kwam men nogal bedrogen uit als de werkelijke afstand tussen station en bijvoorbeeld Concordia zichtbaar werd. De vestiging van koetsen- en later taxibedrijf Wolfswinkel was door deze situatie niet zo gek.

Bij de Smuigel doorsneed de spoorlijn een puntje van de Noordscharwouderpolder. De lijn kruiste hier de oude weg die door Amerswiel liep, de latere Laanweg/Laanderweg tussen Oudkarspel en 't Verlaat. Het oude viaduct is tot op dit moment nog herkenbaar. Linksaf is de ingang van de Stationslaan. De foto is van oost naar west genomen.

Op dit kaartje uit 1869 is duidelijk te zien dat de spoorlijn Alkmaar-Den Helder het uiterste puntje van de Noordscharwouderpolder doorsneed. Hierdoor kwam het station net nog op Langedijker grondgebied te liggen. Dat het station hierdoor rond de vier kilometer van het dorp kwam te liggen, is menig reiziger opgebroken.

Opheffing station Noord-Scharwoude

Tijdens de Tweede Wereldoorlog bleven alle stationsgebouwen langs de spoorlijn behouden. Behalve het stationsgebouw van Alkmaar werden in later jaren alle stationsgebouwen langs de spoorlijn één, twee of zelfs drie keer vervangen. Allereerst werd het in 1862 gebouwde station van Noord-Scharwoude, dat was geopend van 20 december 1865 tot 15 mei 1938 en van 10 juni 1940 tot 4 mei 1947, in 1951 gesloopt. In Den Helder werd in 1958 tegelijkertijd met de elektrificatie van de lijn het tracé door de stad met 600 meter ingekort. Aan het nieuwe eindpunt werd een nieuw kopstation gebouwd. In navolging van Noord-Scharwoude werden eind jaren '60 in Heerhugowaard, Schagen en Anna Paulowna ook de oude Waterstaatstations gesloopt en werd respectievelijk in 1967, 1968 en 1971 een eenvoudig standaard stations-

gebouw neergezet. Het station van Heerhugowaard is naderhand weer vervangen door een exemplaar aan de Heerhugowaardse kant van de lijn.

Ontstaan groenteveiling bij het station

In 1898 werd in café 'De Hengstman' in Heerhugowaard de Landbouw- en Handelsvereniging 'Nieuw Leven' opgericht. Meester S. Brugman was een actieve man die ijverde om te komen tot een veiling van tuinbouwproducten. Hij werd dan ook de voorzitter. Op boerenkarren en bakwagens voerden tuinders uit Oude- en Nieuwe Niedorp, Heerhugowaard en 't Waarland hun waren aan. Hun collega's uit Noord-Scharwoude en Oudkarspel, die hun producten verbouwden in de Noordscharwouderpolder, kwamen met hun schuiten via een sluis in de spoorput bij het station.

In café 'De Nachtegaal', vlak bij het spoorwegviaduct, ontstond het betaalkantoor en het verkooplokaal. De Broeker veiling bestond al langer en in Noord-Scharwoude veilde men aan het Gorterdiep en later bij De Nederlanden. Meester Brugman stelde voor dat de noordelijke dorpen van Langedijk, samen met Sint-Maarten, 't Waarland en Heerhugowaard een gezamenlijke veiling zouden stichten. Daartoe wilde hij een spoorlijn aanleggen van het station Noord-Scharwoude naar het dorp. In eerste instantie was nog gedacht over het graven van een kanaal door de Noordscharwouderpolder. Alles met de aanleg lukte wonderwel. De aanleg van de lijn en de oprichting van 'De Noordermarktbond' op 1 oktober 1913 liepen vrijwel gelijk.

Deze foto werd door Herman Möller in 1943 genomen toen hij met vrouw, dochter en zoon aankwam op station Noord-Scharwoude. De stoomtrein staat richting Schagen en Den Helder. Links staat een Duitse soldaat. Op de rug gezien lopen van links naar rechts Tinie Möller, Marie Möller-Kos en zoontje Karl.

66 (Vervolg).

Hoorn en den Helder—Alkmaar—Uitgeest—Zaandam—Amsterdam.

(Zie vervolg).

Eenhuisen 62	V	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Treinnummer			936		3772				938		362			3776	2570		
Klasse			1,2,3		2,3				1,2,3		1,2,3			2,3	1,2,3		
Hoorn	V	—	—	—	14.53	—	—	—	—	—	16.21	—	—	16.54	—	—	—
Bobeldijk-Berkh.	"	—	—	—	14.58	—	—	—	—	—	⊗	—	—	16.59	—	—	—
Zuidermeer	"	—	—	—	⊗	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spierdijk	"	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17.08	—	—	—
Obdam	"	—	—	—	15.14	—	—	—	—	—	—	—	—	17.15	—	—	—
Middelweg	"	1,2,3	—	—	15.19	—	—	—	—	—	—	—	—	17.20	—	—	—
Heerhugowaard	A	—	—	—	15.24	—	—	—	—	—	16.37	—	—	17.25	—	—	—
den Helder	V	—	W13.51	—	—	—	—	—	15.56	—	—	—	—	16.44	—	—	—
Koogras	"	—	—	—	—	—	—	—	⊗	—	—	—	—	16.53	—	—	—
Breesand	"	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16.56	—	—	—
Anna Paulowna	"	—	14.04	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17.04	—	—	—
Oudestuis	"	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17.07	—	—	—
Schagen	A	—	14.14	—	—	—	—	—	16.15	—	—	—	—	17.18	—	—	—
Schagen	V	—	14.16	—	—	—	—	—	16.17	—	—	—	—	17.21	—	—	—
Zijdevind	"	—	—	—	—	—	—	—	⊗	—	—	—	—	17.28	—	—	—
N.-Scharwoude	"	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17.34	—	—	—
Heerhugowaard	A	—	14.30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17.41	—	—	—
Heerhugowaard	V	—	14.31	—	15.25	—	—	—	—	—	16.38	—	—	17.26	17.42	—	—
Sint Pancras	"	—	—	—	15.30	—	—	—	—	—	⊗	—	—	17.31	—	—	—
Alkmaar	A	—	W14.40	—	15.36	—	—	—	16.37	—	16.47	—	—	17.37	17.51	—	—
Treinnummer	2248	2460	2452	2456	2458	2460	360S	2942S	938S	2462	2262	2466	2454	2942S	2468	2470	2464
Klasse	1,2,3	1,2,3	1,2,3	1,2,3	1,2,3	1,2,3	1,2,3	2,3	1,2,3	1,2,3	1,2,3	1,2,3	1,2,3	2,3	1,2,3	1,2,3	1,2,3
Alkmaar	V	14.07	—	14.47	—	15.47	—	—	W16.40	16.47	16.54	—	17.25	—	17.47	18.07	18.25
Helloo	"	—	—	14.52	—	15.52	—	—	⊗	16.52	—	—	—	—	17.52	—	—
Castricum	"	—	—	14.58	—	15.58	—	—	—	16.58	—	—	—	—	17.58	S†	18.32
Uitgeest	A	14.19	—	15.02	—	16.02	—	—	—	17.02	17.06	—	—	—	18.02	18.21	—
Uitgeest	V	—	14.23	15.04	15.23	16.04	16.25	—	—	17.04	—	17.23	—	—	18.04	18.23	—
Krommenie-Ass.	"	—	14.28	15.09	15.28	16.09	16.28	—	—	17.09	—	17.28	—	—	18.09	18.28	—
Wormerveer	"	—	14.31	15.12	15.31	16.12	16.31	—	—	17.12	—	17.31	—	—	18.12	18.31	—
Koog-Zaandijk	"	—	14.34	15.15	15.34	16.15	16.34	—	—	17.15	—	17.34	—	—	18.15	18.34	—
Koog Bloemwijk	"	—	14.35	—	15.35	—	16.35	—	—	—	—	17.35	—	—	18.35	—	—
Zaandam	A	—	14.39	15.18	15.39	16.18	16.39	—	—	17.18	—	17.39	17.46	—	18.18	18.39	18.46
Zaandam	V	—	14.40	15.19	15.40	16.19	16.40	16.47	17.01	17.19	—	17.40	17.47	17.57	18.19	18.40	18.47
Hembrug	"	—	14.42	—	15.42	—	16.42	—	⊗	—	—	17.42	—	—	18.42	—	—
Amsterdam C.S.	A	—	14.51	15.28	15.51	16.28	16.51	16.59	17.14	W17.18	17.28	—	17.51	17.56	18.11	18.28	18.51

† Alleen Zaterdags.
‡ Alleen op werkdagen, behalve Zaterdags.

⊗ Reizigers voor Hoorn en verder mogen zonder bijbetaling met de tr. 938/3775 over Alkmaar reizen.

To Alkmaar moet worden overgestapt van de stoom- in de elektrische treinen.

De dienstregeling van de jaren '30. De inmiddels opgeheven haltes staan nog vermeld.

Lijn naar het dorp

Vanaf de spoorlijn naar Den Helder is ter hoogte van de Schoutenbosweg nog de aftakking te zien richting Noord-Scharwoude. De aanleg hiervan begon in 1912. Het tracé volgt in zekere zin de oude noordelijke kade van de oude Noordscharwouderpolder. Daar ging het spoor over een beweegbare spoorbrug bij de sluis richting de Handelskade. Hier ontstond het station Noord-Scharwoude Dorp. Dit station werd geopend in 1915 en vormde een verbinding tussen de veilinggebouwen in Noord-Scharwoude en het station Noord-Scharwoude aan de spoorlijn Den Helder-Alkmaar. Door de aanleg van de spoor-

De spoorbrug (rechts) over de sluiscolk van de Roskamsluis. Linksvoor is nog het oude sluishuis te zien. Boven het dak uit zien we nog net de nok van de telefooncentrale. Zie ook de oude foto bij het artikel over molen 'H'.

Vlak langs molen 'H' werden de rails aangelegd. De foto is genomen vanuit noordwestelijke richting. In de verte is nog de Amerikaanse windmolen te zien die aan de Waarddijk stond.

lijn naar het dorp veranderde de omgeving tussen de Noordscharwouderpolder en de veiling ingrijpend. Vooral rond de sluis herkennen we de situatie van toen heden ten dage maar met moeite. De spoordijk rees zoals gezegd vanuit de Noordscharwouderpolder omhoog om op gelijke hoogte te komen met de Waarddijk. Vlak naast de molen 'H' met het sluishuis verrees een spoorhefbrug over de ringvaart van de Heerhugowaard, het latere kanaal Omval-Kolhorn. Enkele vertakkingen ten noorden van de Wuyversloot vormden het spoorwegemplacement van de groenteveiling.

De spoorlijn naar het dorp werd in 1978 opgebroken. Momenteel is, na de sloop van alle gebouwen op het terrein van de oude Noordermarktbonnd, weinig meer dat herinnert aan het eens zo drukke gedeelte van Langedijk.

Café Spoorzicht

Spoorlijnen en handel, zoals die via de veiling De Noordermarktbonnd, trekken weer bedrijvigheid aan. Er ontstond een café aan het veilingterrein, daar waar de afgetakte spoorlijn van de lijn Alkmaar-Den Helder zijn eindpunt vond. Het werd heel toepasselijk café Spoorzicht genoemd.

Op 20 januari 1963 brak er brand uit in het veilingcafé te Noord-Scharwoude van Piet Witteveen. Dat brand in de winter, met name in die strenge van 1963, voor extra problemen kan zorgen, behoeft geen betoog.

De brand werd tussen één en half twee ontdekt op de bovenverdieping van het café. Naast de woning van de familie Witteveen bevonden zich ook het administratiekantoor van Mammen en het kantoor van de plaatselijke voedselcommissaris, de heer K. Kuiper uit Alkmaar in het gebouw.

Na de vaste klaverjas-avond waren de kastelein en zijn vrouw nog bezig met opruimen toen men ontdekte dat er boven brand woedde. Er was toen al geen redden meer aan. Gelukkig waren de beide dochtertjes Nelleke en Ingrid te logeren bij hun opa en oma. De gearriveerde brandweer gebruikte eerst een spuit met een reservoir van 1200 liter, maar moest daarna een wak gaan hakken om water te krijgen. Door het bluswater veranderde het karakteristieke café met zijn veranda in een ijspaleis. De grote ijspegels gaven het geheel een sinistere aanblik. De hele bovenverdieping brandde af. Beneden ontstond geen noemenswaardige brandschade, maar water en ijs verwoestten veel.

In de jaren hierna werd het café weer opgebouwd. Momenteel heet het café De Volharding.

Het verbrande café Spoorzicht dat door het bevroren bluswater veranderde in een waar ijspaleis.

Bronnen:

- 100 jaar Veiling en tuinder; 1887-1987; C.de Bakker; Uitgave Provinciale Veilingorganisatie Noord-Holland, Beverwijk; 1986

Zo was de situatie op 21 augustus 1978 op het Veilingterrein. De spoorrails werden opgeruimd, de oude Wuyversloot gedempt en een brede weg aangelegd. Rechts de achterkant van de Handelskade.

De molen 'H' bij de sluis

Aansluitend bij het artikel over de spoorlijn naar het veilingterrein in Noord-Scharwoude nog even wat over de molen 'H' die voorheen vlak bij de huidige Roskamsluis stond.

Deze molen maakte onderdeel uit van de molens die geplaatst werden aan de Oosterdijk van het Geestmerambacht. De eerste dateerden van 1543, tijdens het bewind van Karel V. In 1558 werden er weer twee bijgeplaatst, waarbij het aantal werd uitgebreid tot 13 stuks. Al deze molens wierpen hun water uit op de Groote Waard (Heerhugowaard) dat toen nog een meer was. De uitvinding van de latere achtkante watermolens is volgens de geschiedenis van de beroemde waterbouwkundige molenaar uit De Rijp, Jan Adriaanszoon Leeghwater. Het toepassen van de vijzelbemaling in plaats van het scheprad, was later opnieuw een grote stap vooruit. Vóór de bemaling met de vijzel werd het water met het scheprad niet hoog genoeg opgestuwd. In 1864 waren, op één na, alle molens van het Geestmerambacht vervijzeld. Van alle dertien molens, die de grote polder Geestmerambacht bemaalden, zijn er nog twee overgebleven: de molen 'A' in de bocht van de Twuyverweg en de molen 'D' aan de rand van het Oosterdelgebied. Deze twee staan anno 2010 nog te pronken aan de Oosterdijk. Van alle verdwenen molens is van molen 'H' een flink aantal afbeeldingen bewaard gebleven.

Oorspronkelijk zullen de eerste molens van het type standermolen geweest zijn, uitgerust met een scheprad. Het water moest toen nog niet zo hoog worden 'opgetild'. Later veranderde niet alleen de bemaling van scheprad naar vijzel, maar ook het type. Alle molens van het Geestmerambacht, uitgezonderd de zogenaamde kotmolens bij de Langebalk, waren later van het type Noordhollandse binnenkruier.

Via de Wuyversloot, die vanaf het dorp oostwaarts richting de ringvaart van de Heerhugowaard liep, werd een deel van het water van het Geestmerambacht afgevoerd. Naast de molen bevonden zich een sluiswachterhuisje en de schutsluis in de Oosterdijk. Deze sluis stond jarenlang bekend als de sluis van Koppen.

Als bijzonderheid kan worden vermeld dat op 2 juli 1894 de bliksem insloeg en brand veroorzaakte. Gelukkig wist de familie Hart de brand zelf te blussen. In het jaar 1930 is, net als zoveel anderen in die tijd, ook deze molen afgebroken.

Bronnen:

- *Molens in Noord-Holland; Meijer Pers Amsterdam 1981*
- *Eigen aantekeningen*

Een prachtige oude foto van molen 'H' bij de Noordscharwouder sluis. De mensen links bij de molen zouden leden van de familie Hart moeten zijn. De mensen rechts zijn het gezin van de sluiswachter Klaas Koppen. Klaas staat rechts, zijn vrouw Marijtje Ootjers staat links met hun dochtertjes Grietje en Ma. De foto moet rond 1900 zijn genomen, want de oudste dochter Grietje was geboren in 1892. Aardige bijkomstigheid is dat Grietje Koppen de moeder was van Klaas ten Bruggencate, ons bestuurslid.
(foto geschonken door Cees Grootes, Nieuwe Niedorp)

De familie Hart

De aanleiding

Mijn verhuizing van Langedijk naar Nieuwe Niedorp is en was voor sommige Langedijkers een onverklaarbare stap in mijn leven. Toch kan een dergelijke beslissing leiden tot het opnieuw ontmoeten van oude bekenden. Zo ook in dit geval dat ik mijn oud-collega van de PTT Cees Grootes, woonachtig aan 't Hoefje, sprak. Na een gezellig middagje bijpraten met Cees en zijn vrouw Janny, kwam Cees met een paar oude foto's op de proppen. Met de mededeling dat dit nog familiefoto's waren, met een link naar Langedijk, werden de oude foto's aan mij overhandigd.

Ontrafelen van de foto's

Gelukkig stonden er nog wat namen achterop en wist Cees dat we het moesten zoeken in de lijn van zijn moeder Marie Lodder (1912-2003), dochter van Klaas Lodder (1879-1965) en Aagtje Deutekom (1870-1962). De naam Deutekom heeft een duidelijk Langedijker klank. Met wat zoekwerk op www.genlias.nl en een nadere verificatie in het regionaal Archief te Alkmaar, kwam ik wat verder.

Achter op een foto stond 'Opa en Opoe Deutekom, van R.Grootes-Lodder'. De vader en moeder van Aagtje waren Jan Deutekom en Maartje Hart, die dus de afgebeelde personen waren. We zaten nu al met twee duidelijk herkenbare Langedijker namen. De naam Hart wordt in Langedijk nog vaak geassocieerd met watermolenaars. Er was ook een foto bij van een bejaarde man bij een molen. Dit bleek om Pieter Hart te gaan, watermolenaar en vissersman.

Een derde foto met de aanduiding 'fam. Hart, Noord-Scharwoude Langedijk, Opoe Lodder', toont ons een vrouw met West-Friese kap, een oude en een jonge man. De oude man vertoonde veel gelijkenis met de foto van Pieter Hart, maar dan zonder pet. Met zekerheid kan nu gezegd worden dat het hier gaat om Pieter Hart en zijn dochter Jantje. De jongere man kan zijn zoon Klaas Hart zijn maar ook zoon Jan.

Beknopte afstamming

In de archieven is Jan Hart terug te vinden, getrouwd met Maartje van der Stok. De naam Van der Stok kwam vaak voor in Nieuwe Niedorp. Daar vond ik een Maartje, dochter van Jacob van der Stok, en Neeltje Queldam. Maartje zou rond 1781 geboren kunnen zijn in Nieuwe Niedorp. Ze overleed op 30 mei 1846 te Oudkarspel als weduwe van Jan Hart. Deze Jan Hart was een geboren Oudkarspelaar, geboren rond 1776. Hij was landbouwer van beroep. Het is mogelijk dat dezelfde Jan Hart een huis kocht in 1805 achter 't huidige Regthuis. In het COOG-boek van Oudkarspel staat namelijk dat mej. Agatha Binkhorst voor zeventig gulden een huis verkoopt achter het raadhuis, belend herberg De Brederode. Een zoon van Jan en Maartje, Cornelis Hart, vinden we terug als watermolenaar.

*Pieter Hart (1814-1907) op hoge leeftijd bij molen 'H' die bij de sluis in Noord-Scharwoude stond.
De foto zal rond 1900 zijn genomen.*

Pieter Hart en zijn afstammelingen

Op 3 januari 1814 gaf in Oudkarspel Jan Hart (38 jaar oud) de geboorte aan van zijn zoon Pieter. Toen Pieter 24 jaar oud was trouwde hij met Antje Kuijper (ook Kuiper gespeld), geboren 24 maart 1813 in Noord-Scharwoude, dochter van Jan Kuijper en Jantje Kooij. Tijdens hun huwelijk kregen zij vijf kinderen die we hier niet allemaal uitvoerig zullen behandelen. Op 78-jarige leeftijd overleed Antje Hart-Kuijper op 14 december 1891. De aangifte van overlijden werd gedaan door twee buurmannen: Hermanus (Manus) Barten, de watermolenaar en landman Jan Kuilman. Pieter zou haar nog jaren overleven en bleef op de molen wonen tot op gevorderde leeftijd. In zijn boekje 'Het leven en werken van de familie van Jan de Wit' schrijft Jan Jonker uit Sint Maarten dat oude Pieter op de molen 'H' woonde met zijn zoon Jan en dochter Jantje, die het huishouden deed.

Een foto met Pieter Hart in het midden.

De man rechts zou zoon Klaas kunnen zijn, maar het is bekend dat Pieter op de molen 'H' woonde met zijn dochter Jantje, die de huishouding deed en zijn zoon Jan.

De man rechts zou dus ook zoon Jan kunnen zijn.

Omdat de vrouw duidelijk jongere trekken heeft dan Pieter, moet het dochter Jantje zijn.

Pieter Hart bereikte de respectabele leeftijd van 93 jaar. Zijn jongste zoon Klaas, visser van beroep en wonende in Zuid-Scharwoude, deed samen met de caféhouder Pieter Schager uit Noord-Scharwoude op 31 oktober 1907 de aangifte van overlijden.

Het oudste kind van Pieter en Antje was een dochter die Maartje heette. Zij trouwde op 23 augustus 1863 met de uit Schagen afkomstige schipper Jan Deutekom en woonde in Oudkarspel. Van dit echtpaar kregen we de scherpe foto die genomen werd voor hun huis door fotograaf C. Levendig uit Noord-Scharwoude. Jan en Maartje hadden een winkeltje aan de Dorpsstraat. Het stond recht tegenover het vroegere postkantoor van Oudkarspel.

Klaas Hart, geboren op 1 mei 1851, de jongste zoon van Pieter en Antje, trouwde op 05-05-1872 met Antje Zeeman. Hij was geboren in Noord-Scharwoude, zij kwam uit Zuid-Scharwoude. Klaas stond bij de overlijdensaangifte van zijn vader in 1907 te boek als visser. Toch is het aanemelijk dat hij ook watermolenaar was, net als zijn vader.

Klaas en Antje Hart-Zeeman kregen o.a. een zoon Jan (1887-1964). Jan trouwde met Teetje Waterdrinker (1887-

1958) uit Oude Niedorp, dochter van Cornelis Waterdrinker en Trijntje Middelbeek.

Jan Hart was jaren molenaar op de kotmolen in Zuid-Scharwoude. Molen G, zoals de molen werd aangeduid, was een geheel ander type dan de binnenkruier 'H' bij de sluis in Noord-Scharwoude. Men noemde het hier een 'kop- of kotmolen', terwijl de officiële naam 'wipmolen' is. De plaats van deze molen was ten zuiden van de Langebalkbrug. Naar het schijnt was de molen al in de tweede helft van de 16e eeuw gebouwd voor de droogmaling van de Bergermeer.

Maartje Hart en Jan Deutekom naast hun huisje in Oudkarspel. Maartje draagt een West-Friese kap.

Wanneer verplaatsing naar Zuid-Scharwoude heeft plaatsgevonden is niet achterhaald. Lange tijd werd hij aangeduid als 'de kotmolen van Jan Hart' en op een enkele afbeelding staat vermeld: 'molen Het Hart'. Of dit verband hield met de familienaam, is niet bekend. Door nog onbekende oorzaak is deze mooie molen verbrand op 23 augustus 1934.

Ouderen onder ons zullen zich het huisje nog wel herinneren waar Jan en Teetje woonden, vlakbij het watergemaal aan de Oosterdijk.

*Jan Hart en Teetje Waterdrinker
(foto Nico Hart, Den Haag)*

Op de plek van hun huisje is later een bungalow gebouwd.

Jan en Teetje kregen op hun beurt drie kinderen. De zonen werden respectievelijk vernoemd naar opa Cornelis Waterdrinker en Klaas Hart. Dochter Annie kreeg de naam van oma Antje Zeeman. Cor Hart werkte eerst bij de gasfabriek in Noord-Scharwoude en was later ook werkzaam bij het gasbedrijf. Zoon Klaas woonde jarenlang bij de Langebalk en vervulde in zijn latere jaren de functie van koster van de Allemanskerk in Oudkarspel.

Bronnen:

- *Het leven en werken van de familie van Jan de Wit; J.G. Jonker ;St Maarten 1995.*
- *Gegevens vermeld op de geschonken foto's van Marie Grootes-Lodder*
- *www.genlias.nl*
- *Gegevens uit de geboorte-, huwelijks- en overlijdensregisters Reg. Archief Alkmaar*

*De prachtige 'kotmolen' die bij de Langebalk heeft gestaan.
De molen verbrandde op 23 augustus 1934.*

De openbare lagere school van Broek op Langedijk

Deze foto is van de openbare lagere school van Broek op Langedijk en hij komt uit de collectie van Nel de Hart-Berkhout uit Venhuizen.

De foto is gedateerd in 1959 of 1960. De kinderen zijn allemaal rond 1949 geboren, uiteraard op Maarten Ko-

ningsteijn na, die veel jonger was, maar vanwege broer en vader mee op de foto kwam. De kinderen zijn ongeveer een jaar of tien. Dat klopt ook wel want meester Koningsteijn had de twee hoogste klassen.

Op de foto staan achterste rij v.l.n.r.: 1.Meester Koningsteijn, 2.Janny Engel, 3.Jannie Schoenmaker, 4.Gert van der Oord, 5.Harry van der Gracht, 6.Lia Molnar, 7.Elly Kaas, 8.Janny Molnar, 9.Renie Klingeler.

De rij daarvoor v.l.n.r.: 1.Maarten Koningsteijn, 2.Joke Schouten, 3.Nel de Ruiter, 4.Nel Berkhout, 5.Marian de Feyter, 6.Babs van Loenen, 7.Tineke Woldhuis, 8.Gea Mulder, 9.Helma Hart, 10.Sonja van Schoorl.

De rij daarvoor v.l.n.r.: 1.Jan Koningsteijn, 2.Willem??? (afkomstig uit Heerhugowaard), 3.Joop Kuiper, 4.Wim Drankier, 5.Rob Berkhout, 6.Peter Beemsterboer, 7.Ron Luiting, 8.Hans Wagenaar 9.Kees Jansen.

*Op de voorste rij v.l.n.r. 1.Sjon de Boer, 2.Frans Wit, 3.Kees Rutsen, 4.Kees Eriks, 5.Herman Langedijk, 6.Nico van der Hurk, 7.Gerard Kuiper 8.Hans Scheffel.
Jan de Graaf ontbreekt op de foto.*

Langedijkers hielpen bij een spectaculaire klus

In 2009 overleed Jaap de Vries uit Zuid-Scharwoude. Jaap kwam uit een timmergeslacht. Zowel zijn vader Piet als zijn opa Jacob de Vries waren timmerman in Zuid-Scharwoude. Sam, de broer van Jaap, vond een hoeveelheid foto's die hij aan de Stichting Langedijker Verleden schonk. Probleem is dat bij lang niet alle foto's namen staan vermeld. Eén van de foto's toont een huis op stalen balken. Aan de gevel is een bord bevestigd met de tekst: Dit experiment wordt uitgevoerd door

We zien achteraan: v.l.n.r.

1.Piet de Vries, 2.Jaap de Vries, 3.onbekend, 4.Gerard Engeringh, 5.onbekend, 6.Herman Elzinga.
Vooraan: 1.Dirk Witte, 2.Jo Komen, 3.onbekend, 4.Maarten van der Weerd, 5.Cor Zeeman uit Sint Pancras.
Eén van de onbekenden kwam uit Obdam, de andere uit Heerhugowaard.

voerd door Bouwbedrijf Biesterbos. Links achter herkenden we wel Jaap de Vries met zijn vader Piet. Er stond ook nog vermeld dat Jo Komen uit Noord-Scharwoude vooraan stond. Vooraan staat een man die erg veel op een Van der Weerd lijkt. Navraag bij Jan van der Weerd leverde op dat dit zijn inmiddels overleden broer Maarten was, die bij de firma Klinkert in Noord-Scharwoude werkte.

Bij toeval stuitte we op een boek 'Op zoek naar Castricum's verleden'. Wie schetst onze verbazing toen daarin iets stond over de verplaatsing van een huis in augustus 1952. Er stond een foto bij van een huis met exact hetzelfde bord op de gevel.

Bouwbedrijf Biesterbos durfde het in dat jaar aan om een woning te verplaatsen. Het huis van de familie Schut aan de Koningin Wilhelminalaan in Castricum werd op stalen balken gezet en over een afstand van bijna een kilometer verplaatst naar de Prinses Beatrixstraat. De gehele klus duurde vijf dagen en leverde de firma Biesterbos veel publiciteit op.

Jan van der Weerd, die ook jaren bij Klinkert heeft gewerkt, ging verder spitten. Hij mobiliseerde Gerard Engeringh, die ook op de foto staat. Samen kwamen ze tot het volgende. Piet en Jaap de Vries uit Zuid-Scharwoude en de firma Klinkert uit Noord-Scharwoude, hielpen elkaar over en weer wanneer er grotere klussen moesten worden uitgevoerd. Jo Komen, Gerard Engeringh, Herman Elzinga,

Maarten van der Weerd en Cor Zeeman waren werknemers van Jan Klinkert.

Dirk Witte was de man van de staalconstructies. Dirk had een paar jaar vóór deze klus in Castricum een mooi staaltje werk verricht. Wat was namelijk het geval? De toneelzaal van Concordia in Noord-Scharwoude dreigde wegens slechte conditie van de zijmuren afgekeurd te worden voor uitvoeringen. Hierdoor stonden de operettes van Cecilia op losse schroeven. Goede raad was duur. Dirk Witte bracht uitkomst door een stalen constructie te maken die de hele zaal in bedwang hield. De balken op goothoogte zouden nog steeds aanwezig moeten zijn.

Aannemelijk is dat Biesterbos uit Castricum om die reden de firma Witte heeft ingeschakeld. Het huis van de familie Schut zit namelijk ook helemaal aan boven- en onderkant ingepakt in stalen balken. Nadat het huis van de fundering was losgemaakt, rustte het ook weer op stalen balken. Extra mankracht bij de hele klus werd deels ook in Langedijk gevonden. Vandaar dat een groep Langedijkers op deze foto staat.

Bronnen:

- 'Op zoek naar Castricum's verleden'; uitgave van de Stichting Werkgroep Oud-Castricum; Uitgeverij Pirola, Schoorl; mei 1992.
- Jan van der Weerd en Gerard Engeringh.

Onder 't Huis de Brederode

Op de plek waar voorheen de herberg 't Huis de Brederode en de langs natuurlijke weg bijna vergane Kolfbaan van Oudkarspel tot voor kort stond, worden nu door de firma Tauber appartementen gebouwd.

Op grond van een aantal proefboringen die in 2009 zijn gedaan, bleek er aanleiding te zijn om in 't kader van de wet van Malta een 'proefsleuvenonderzoek' uit te voeren.

Op 19, 20 en 21 april van dit jaar is dit onderzoek door archeologen van RAAP* uitgevoerd. Zij zijn bijgestaan door Willem Visser, Mike van der Zande (detectie), Frans Die-

De tweede sleuf is aangelegd over de lengterichting van de voormalige herberg. De fundering van de voormuur is niet bereikt omdat deze te dicht bij de Dorpsstraat ligt en door de aanwezigheid van leidingen en instortingsgevaar het graven daar niet mogelijk is.

Op circa dertig centimeter onder het voormalig vloeroppervlak bevindt zich een donkergrijs venig kleipakket waarin enkele kogelpotscherven uit de dertiende tot de vroege veertiende eeuw zijn gevonden. Dit pakket is opgebracht en komt van elders, net als de daarin gevonden scherven.

Verder naar achter worden diverse tussenmuurtjes, een haardplaats en een waterkelder(tje) aangetroffen. De datering kan op basis van het formaat van de stenen van de zeventiende tot de negentiende eeuw worden gesteld.

Onder de uitgebouwde achterste delen van het huis bevinden zich eenvoudige straatjes die de fasering van de verbouwingen door de tijd goed illustreren.

De gebruikte materialen zijn geen van alle afwijkend van wat er voor een boerenbehuizing in de zeventiende eeuw wordt gebruikt en een andere functie van het pand dan die van herberg ligt niet voor de hand.

derik en Wijn Ouweltjes. De laatste twee zijn bestuurslid van de Stichting Regionale Archeologie Geestmanambocht.

De eerste sleuf die is getrokken loopt precies over een sloot tussen 't Huis de Brederode en de Kolfbaan. Aan de noordzijde van de sloot bevindt zich een zware, in eikenhout uitgevoerde beschoeiing. Voor en achter de beschoeiing vinden we veel scherven aardewerk en pijpenkoppen.

Het maken van de beschoeiing is globaal te dateren tussen 1610 en 1620. Het is goed mogelijk dat de aanleg ervan en de bouw van de herberg in dezelfde tijd zijn gebeurd.

Een beeld van de opgravingen. Jammer genoeg sneuvelden de foto-opnames, maar Ben Nijman wist uit zijn filmopnames toch wat beeldmateriaal te fabriceren.

Op deze tekening van Crescent van juli 1814 is de sloot niet meer te zien

De sloot tussen de herberg en de Kolfsbaan is waarschijnlijk aan het eind van de zeventiende of het begin van de achttiende eeuw gedempt, wellicht om de bouw van de Kolfsbaan mogelijk te maken.

Tussen de twee sleuven is een verbinding diep uitgegraven om de opbouw van de ondergrond te bekijken.

Op een metersdikke laag wadafzettingen ligt een laag veen die is afgedekt met een laagje grijze klei. Op deze klei is een laag veen gegroeid die waarschijnlijk in de Middeleeuwen aan de oppervlakte reikte. Op dit veen is, op deze plek, niet gewoond.

Bewoning vindt plaats vanaf ca 1150, vermoedelijk voornamelijk aan de oostkant van de inmiddels aangelegde (Lange)dijk.

Aan het eind van de Middeleeuwen is het land aan de westkant van de dijk opgehoogd met de hiervoor genoemde donkergrijze klei. Mogelijk is in die tijd de Voorburggracht aangelegd en betekent Voorburg 'voor-dijk' als tegenstelling tot de bestaande oude dijk.

Waarschijnlijk volgend jaar verschijnt er een door RAAP geschreven rapport waarin het onderzoek uitvoerig wordt beschreven.

In de 'Otterplaat' van oktober 2005 vindt u de door Cor Oudendijk uitvoerig beschreven geschiedenis van het 't Huis de Brederode 'boven de grond'.

Bronnen:

- *Regionaal Archeologisch Archiveringsproject. In 1985 opgericht door wetenschappers van de universiteit van Amsterdam*

De Pathefoon

De brand

Op Koninginnedag 2007 legde een hevige brand het pand Dorpsstraat 426 te Zuid-Scharwoude voor een groot deel in de as. Dorpsstraat 426 is het adres van het voormalige diaconiezaaltje van de Nederlands Hervormde Gemeente Zuid-Scharwoude en de aangrenzende woning. Dankzij snel optreden van de Brandweer, die wegens de Koninginnefeesten vlak in de buurt was, bleef de brandschade goeddeels beperkt tot het woonhuis. In het zaaltje ontstond alleen waterschade. De oorzaak van de brand is waarschijnlijk kortsluiting geweest, het gevolg een zwartgeblakerd pandje dat gedeeltelijk vanaf de grond opnieuw opgebouwd moest worden.

Zo ziet 'De Pathefoon' er na de brand weer uit

Het diaconiezaaltje is in 1981, toen het eigendom werd van Dirk (van Louw) de Graaf, omgedoopt tot "De Pathefoon". "De Pathefoon" is een soort privé-theatertje waar Dirk oud of bijzonder filmmateriaal vertoonde en waar musici van velerlei plumaage hun kunsten konden vertonen. Een belangrijk deel van de collectie filmmateriaal van Dirk is bij deze brand verloren gegaan. Ook de uit 1875 daterende piano is als gevolg van waterschade overleden.

Dirk is er de man niet naar om bij de pakken neer te zitten en "de Pathefoon" staat er weer, als een phoenix uit de as herrezen. Het heeft hem wel al zijn spaarcentjes gekost, hij heeft zelfs een hypotheek moeten nemen, maar het is hem gelukt. Dirk kreeg het advies het pand helemaal opnieuw van de grond af op te laten bouwen, maar dat was iets dat hij niet wilde. Hij wilde graag zoveel mogelijk van het oude pandje in stand houden en heeft er voor gekozen muren die nog goed genoeg waren te laten staan. Het resultaat is werkelijk prachtig geworden. Een mooi moment om de geschiedenis van dit kleine plekje in Langedijk eens onder de loop te nemen.

Geschiedenis

Op 5 november 1841 kocht de Diaconie van de Nederlands Hervormde Gemeente Zuid-Scharwoude een woonhuis en erf bezuiden de Kromme Brug, getekend met nummer 66, op de perceelsgewijze kadastrale legger bekend in sectie C, no. 98, groot een roed, 96 ellen, belend Petrus Greidanus ten noorden, Cornelis Stam ten zuiden en de Dorpsstraat ten westen. De bestemming voor het pand was armenhuis en diaconiezaaltje. Armenhuis betekent in dit verband een soort bejaardentehuis voor armen die onder de zorgplicht van de diaconie vielen. De diaconie is binnen de Nederlands Hervormde gemeente belast met de armenzorg.

De diaconie bekostigt deze zorg uit de opbrengst van collectes, erfenissen en legaten. Het is niet bekend of het armenhuis meteen al in 1841 van start is gegaan.

Op 20 december 1873 komt er een ruiltje tot stand tussen twee naastgelegen stukken grond, waardoor de mogelijkheid ontstond aan de noordzijde van het armenhuis een woning te bouwen. Deze woning werd in gebruik genomen als woonruimte door de "vader en moeder" van het armenhuis.

In het armenhuis waren vier tweepersoons bedsteden aanwezig, waaruit de voorzichtige conclusie valt te trekken dat er maximaal acht bejaarden verzorgd werden.

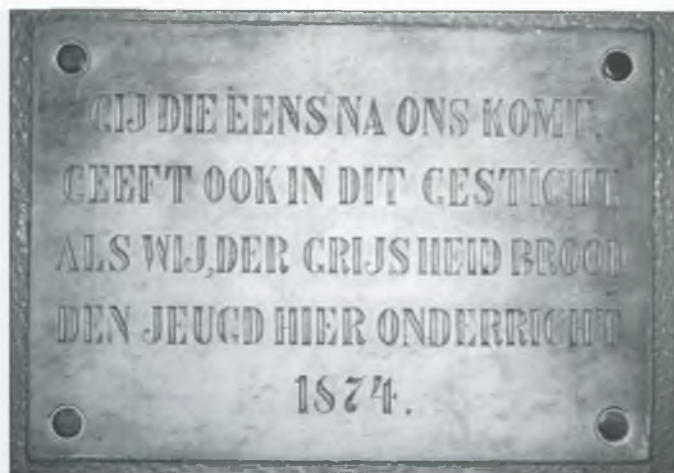
Of de bewoners er altijd even goed verzorgd worden, weten we niet. Uiteraard was de verzorging niet te vergelijken met de hedendaagse zorg voor ouderen. Dat de bewoners niet altijd even tevreden waren is wel bekend. Tijdens de vergadering

van de kerkenraad 12 februari 1902 meldt de voorzitter van de diaconie dat hij zich verplicht heeft gezien kort geleden de aldaar (in het armenhuis) verpleegd wordende ouden van dagen op streng afkeurende wijze te onderhouden over de onder hen heersende geest van

ontevredenheid en weerspannigheid, waar zij toch overtuigd moesten wezen dat zij alle reden hadden meer dan voldaan en dankbaar te zijn. Misschien had de voorzitter het gelijk wel aan zijn kant, maar enige vorm van luxe zullen de bewoners wel niet gekend hebben. De mensen werden echt "aan hun eind geholpen", maar dan in een andere betekenis die wij daar meestal aan geven. Het verhaal gaat dat een van de bewoners in drieën is begraven: eerst zijn ene been, toen het andere, en kort daarna volgde de rest.

Vanaf rond 1900 tot 1921 waren Roelof Joinking en zijn vrouw Trijntje Volkers "vader en moeder" van het armenhuis. In 1921 zijn zij naar Schoten vertrokken, alwaar Roelof een functie kreeg als portier. Niet zo vreselijk lang daarna is het Armenhuis opgeheven.

De in 1874 geplaatste gedenksteen.

Het zaaltje was bekend onder de naam diaconiezaaltje, maar ook onder de niet helemaal zuivere benaming van consistorie. De consistorie bevindt zich normaal gesproken in het kerkgebouw. Er werden wel eens kerkdiensten gehouden als de omstandigheden daartoe aanleiding gaven. Er stond ook een eenvoudige preekstoel. Omdat er vroeger een verbinding was tussen het zaaltje en het armenhuis, ga ik ervan uit, dat de in het armenhuis verblijvende bejaarden ook gebruik maakten van het zaaltje. Dat blijkt ook wel uit de tekst van de in 1874 geplaatste gedenksteen.

Het zaaltje

Vroeger had het zaaltje een karakteristiek trapgeveltje. De verkeerssituatie was ter plekke erg onoverzichtelijk en dat was voor de gemeente Langedijk een reden om met de diaconie te onderhandelen over het idee het zaaltje een stukje in te korten. Deze onderhandelingen hebben ertoe geleid dat de diaconie in 1961 een strook van 20 m² aan de gemeente Langedijk heeft verkocht. Het trapgeveltje is toen gesloopt en ongeveer anderhalve meter achterwaarts is een nieuwe bakstenen voormuur opgetrokken, nu zonder trapgeveltje. Op aanraden van timmerman Aris Kout heeft Dirk de Graaf besloten het bovengedeelte van de vernieuwde voorgevel te voorzien van planken. Dit is een goede keuze geweest.

Linksboven de oude situatie waarbij het diaconiezaaltje nog een trapgevel had. Rechtsonder de in 1961 naar achteren gezette gevel.

De tekst luidt:

*Gij die eens na ons komt,
Geeft ook in dit gesticht
Als wij, der grijsheid brood
Den jeugd hier onderricht*

Als we deze tekst mogen geloven, was er in 1874 al sprake van multifunctioneel gebruik van het zaaltje. Op 25 april 1882 besloot de kerkenraad het zaaltje in gebruik te stellen voor de op te richten zondagsschool. De zondagsschool heeft dus ongeveer een eeuw gebruik gemaakt van deze zaal. De zondagsschool is lang geleid door Truus Tuijn. Truus bestierde ook de jongerenvrijtijdsclub "De Vrije Vogels". Ook "De Vrije Vogels" hadden het diaconiezaaltje als hun thuishaven.

Daarnaast maakten vrouwenverenigingen er gebruik van voor hun activiteiten en belegde de Hervormde Gemeente er vergaderingen. Heel lang was de Nutsbibliotheek er gevestigd. Deze bibliotheek draaide met een zeer bescheiden budget op de inzet van vrijwilligers. De hedendaagse bibliotheekbezoeker zou zijn neus ophalen voor deze nutsbibliotheek, maar tot in de jaren zestig van de vorige eeuw, voorzag deze voorziening wel degelijk in een behoefte.

De familie Paarlberg

Ongeveer zeventig jaar geleden betrok de familie Paarlberg het inmiddels voormalige armenhuis. We blijven hier wat langer bij stilstaan omdat Gerie Paarl-

Gerie Paarlberg trouwde vanuit het ouderlijk huis

Maarten Vlug (linksachter) en meester Renaud beheerden de bibliotheek. Moeder Paarlberg-Aarsen was er net om een boek te ruilen. Foto uit 1958.

berg, geboren en getogen in dit armenhuis, ons deelgenoot wil maken van haar herinneringen aan haar jeugd. Toen de familie Paarlberg het pand betrok, was Gerie's broer Dick al geboren. De wieg van Dick stond in Broek op Langedijk. Daar heeft het gezin Paarlberg maar kort gewoond. Al heel snel verhuisde de familie naar een al lang geleden afgebroken huis naast café De Schelvis in de Koog, om van daaruit naar het voormalige Armenhuis te verhuizen. De voorzieningen in het voormalige armenhuis waren nog heel provisorisch, een fatsoenlijk toilet is er bij voorbeeld pas na een jaar of tien gekomen. De doorgang naar het diaconiezaaltje was dicht gemaakt. Boven bestond die doorgang nog wel. De kerkenraad gedoogde dat moeder Paarlberg op de zolder van de diaconie de was droogde.

Op de zolder van de woning van de familie Paarlberg waren twee bedsteden. In een van die bedsteden, aangeduid met het koosnaampje "'t koessie" (het koetsje), sliep Dick. Op de zolder was een onderkomen voor onderduikers. In geval van nood konden er drie volwassenen in verdwijnen. De schuilplaats was absoluut onvindbaar. Na de oorlog is deze schuilplaats afgebroken.

De regenbak was nog volop in gebruik. De regenbak zit er waarschijnlijk nog steeds, maar is later volgestort met puin. Het deel boven de grond is afgebroken. Als kind speelde Gerie vaak in de zandbak pal naast de regenbak, onder andere met haar jongere buurmeisje Marry Koorn.

In de woonkamer beneden waren ook twee bedsteden. Er was een prachtige houten schouw aanwezig, die bij de brand verloren is gegaan. De schouw die Dirk na de brand heeft laten maken doet niet veel onder voor het oorspronkelijke exemplaar. De bedsteden zijn verdwenen maar Dirk is er in geslaagd de authentieke sfeer van het pandje te behouden. Gerie genoot tenminste volop van de hernieuwde kennismaking met haar geboortehuis.

Dirk de Graaf en Gerie Paarlberg bekijken gezamenlijk oude foto's

Toen de familie Paarlberg de woning betrok, vond zij op de zolder, onder een van de bedsteden, een paar Keulse potten en een stenen kruik met oor, een herinnering aan het armenhuis.

Dirk

Dirk kon het zaaltje inclusief de woning in 1981 van de diaconie kopen. De woning richtte hij met antieke spulletjes helemaal naar zijn smaak in, het zaaltje kreeg de bestemming van privé-theater. Dirk vertoonde hier zijn prachtige historische filmmateriaal. Hij bezat een grote collectie videobanden en dvd's. Veel daarvan is tijdens de brand verloren gegaan, maar gelukkig is de collectie dvd's en video's

weer goed op peil. Ook verzorgde hij kleinschalige muziekavonden. Dirk haalde vooral jazzensembles naar Zuid-Scharwoude, maar ook een ster als Astrid Nijgh wist de weg naar "De Pathefoon" te vinden. Dirks buurman, Frans Marcini, pianovirtuoos, maar vooral entertainer, verzorgde schitterende optredens. Marcini leeft niet meer, maar de herinnering aan zijn optredens is nog springlevend. De oude uit 1875 daterende piano is bij de brand verloren gegaan.

In het zaaltje heeft Dirk nu een oude pianola uit 1913 staan. Momenteel wordt dit prachtige instrument gerestaureerd. Nog even en het kan weer gebruikt worden bij optredens. Als de pianola weer bespeelbaar is, wil Dirk weer muzikanten naar "De pathefoon" halen. Het zaaltje is wel niet zo groot, maar wel erg sfeervol. Muziek en sfeer hebben een fantastische wisselwerking op elkaar, dus dat belooft veel goeds.

Sinds kort bezit Dirk een heus draaiorgel luisterend naar de naam "La Petite Fleur" (de kleine bloem). Een draaiorgel is meer bedoeld voor de buitenlucht, maar bij gebrek aan bergruimte staat het ook in het zaaltje. Dit draaiorgel is nieuw, gemaakt door de heer Frederiks uit Broek op Langedijk. De heer Frederiks is een groot liefhebber van draaiorgels en draaiorgelmuziek. Het orgel moet nog echt met de hand gedraaid worden. Dirk heeft plannen om ermee de boer op te gaan. Hij wil markten, braderieën en andere festiviteiten graag een extra feestelijk tintje geven. Mensen die een speciale attractie op hun feest willen, moeten hun kans grijpen. Dirk laat zijn draaiorgel graag horen en zo nodig zingt hij er ook nog bij.

Slot

Het diaconiezaaltje, een pandje met een bijzondere geschiedenis, een pandje met ook elke keer weer een bijzondere bestemming. Diversionist Dirk hoort daarbij en laten we hopen dat hij ons nog lang kan laten genieten van zijn activiteiten.

Bronnen:

- *Informatie van Dirk de Graaf en Gerie Paarlberg*

Het gerestaureerde interieur van het huis van Dirk

Dirk aan zijn oude pianola

De brand in de Sint Maartenskerk in Oudkarspel

Het prachtige orgel zoals dat er uitzag voor de brand

Het was maandag 9 juni 1969 toen om ongeveer 15.30 uur Stam, van de gelijknamige firma Stam uit Warmenhuizen, zich naar de koster spoedde met de boodschap: 'Bel snel de brandweer want de kerk staat in de brand.'

De firma Stam was bezig met de laatste loodjes van de werkzaamheden van de verschillende reparaties van de laatste weken. Het omvatte het opnieuw beleien van de beide torens en het repareren van de goten. Tevens hadden ze net nieuwe bliksemafleiders op het kleine torentje en het dak gemaakt. Die middag zouden ze juist de werkzaamheden afronden.

Nadat de koster de brandweer had gebeld, belde hij de president kerkvoogd Hendrik Timmerman. Deze rende naar de kerk en greep, samen met de koster, twee schuimblussers welke in de kerk hingen. Ze vlogen daarmee de trap op naar het orgel. De brand was namelijk tussen het tongewelf en de kap van de kerk, aan de noordkant, net boven het orgel begonnen. Er was echter geen red-

den meer aan. Het vuur schoot door het tongewelf heen en meteen vatte het orgel vlam. Het was ongeveer kwart over vier toen het gewelf naar beneden stortte.

De inmiddels gearriveerde agent van politie Grimijzer heeft samen met Timmerman en de koster geprobeerd om nog enige waardevolle spullen te redden. Het avondmaalervies uit 1713, de avondmaalstafel, het doopvont, de lessenaar en de kanselbijbel waren het enige dat ze naar buiten konden brengen. De kerk stond toen al zwart van de rook. Het was een prachtige, zonnige dag met een harde wind uit het oosten en juist daardoor greep het vuur snel om zich heen. De inmiddels gearriveerde brandweer, onder leiding van de plaatsvervangend hoofdcommandant Cees Rutsen van de Langedijker brandweer, zag direct dat er geen redden meer aan was. Hij riep direct de hulp in van de korpsen uit Broek op Langedijk, Alkmaar, Oudorp en Warmenhuizen. In totaal waren de spuitgasten met 30 slangen in de weer om te redden wat er nog te redden viel. Manschappen van de bedrijfsbrandweer van de Koninklijke Houthandel Eecen zorgden voor het nathouden van de pal naast de kerk gelegen consistorie annex kosterwoning van Klaas Hart.

De brandweer moest vanaf grote afstand blussen. De brandweerwagens konden niet dicht genoeg bij de kerk komen vanwege dat de brug over de Achterburggracht te smal was. Een brandspuit had in die tijd een capaciteit van maximaal 250 liter bluswater per minuut. Groter materiaal was alleen in Zaandam beschikbaar. Commandant Rutsen heeft de hulp van Zaandam ingeroepen om met hun waterkanon te komen helpen, maar het duurde te lang voordat het kanon ter plaatse was.

De kerk is al bijna verbrand maar het vuur heeft nog niet de toren verwoest (foto collectie Karl Möller)

Dit kwam mede doordat de smalle Dorpsstraat hier en daar belemmeringen vertoonde door geparkeerde auto's. De Voorburggracht was toen nog water zodat de Dorpsstraat de enige aanvoerroute was. Om kwart voor zes kon het kanon worden ingezet. Deze spuit spoot over grote afstand meer dan 2000 liter water per minuut via de galmgaten in de toren, maar ook dat mocht uiteindelijk niet baten. Bijkomend effect is geweest dat de door het vuur opgewarmde klok bij aanraking met het koude bluswater is gebarsten.

Het waterkanon spuit recht in de brandende toren.

Het publiek, waaronder burgemeester H.H.Zwart, werd teruggedrongen in verband met instortingsgevaar. Even later, om vijf over zes, was het zover. De spits kwam naar beneden. Om tien voor half zeven gaf de zware luidklok de strijd op. De anders zo juichende stem klonk gebarsten toen hij dwars door de betonnen vloer naar beneden viel en ondersteboven bleef hangen halverwege het bakstenen plafond van de hal. Om half acht was het zover dat men alleen nog de spuit hoefde te richten op de smeulende massa in de kerk. Slechts de muren stonden nog overeind. Het vuur had overwonnen.

Brand vormt de rode draad in de geschiedenis van de Sint Maartenskerk. Zo slaat in 1621 de bliksem

in de toren en brandt de kerk gedeeltelijk af. Na deze brand mist de toren zijn markante spits. De luidklok, die uit 1562 stamde, gaat eveneens verloren. Er komt geen nieuwe spits op de toren. Na de restauratie hangt er in 1638 wel weer een nieuwe luidklok. In de klok wordt het volgende rijm gegoten:

*Tot Outcarspels kerck behoort ick
Ick roep U tot Gods woort gelick
En verkondige U die vre bekwam
Ende oock vreuchde U aengenaem
En oock droefheit in stede
Weest hiering verduuldich meede*

In 1862 wordt besloten om de Sint Maartenskerk een ware gedaanteverwisseling te laten ondergaan. Er komt een nieuw schip waarvan het dak doorloopt in het oorspronkelijke dak. Hierdoor is er sprake van een pseudo-basiliek. Er wordt door de bouwmeesters flink geruzied over de nieuwe toren. Moet die nu met of zonder spits worden uitgerust? Het eind van het liedje is dat in 1870, na afwezigheid van 250 jaar toch weer een spits op de 42 meter hoge toren komt. Helemaal bovenop de torenspits kijkt de haan uit over het dorp.

Echter, de koperen haan doet meer dan alleen rondkijken. In 1896 trekt hij onweerstaanbaar de bliksem aan en opnieuw gaat de kerk in vlammen op. Na het herstel van kerk en torenspits blijft deze het silhouet van het dorp bepalen. In het kasboek van timmerman Klaas Kardinaal uit 1910 vonden we dat de kerk in Oudkarspel op 19 januari 1910 raak geslagen is door de bliksem. In de daaropvolgende maanden had Kardinaal flink wat klus aan de reparatie van de toren.

De klok krijgt er in 1920 een minutenwijzer bij.

De troosteloze ruïne nadat het vuur zijn verwoestende werk had gedaan

Gerard Zeeman Jr hangt onderaan de helikopter en wordt in de toren neergelaten. (foto Jaap Schoen)

Daarom weten we precies wanneer de rode haan opnieuw zou toeslaan. Op 9 juni 1969 zijn, zoals gezegd, om ongeveer 15.30 uur loodgieters bezig met onderhoudswerkzaamheden. Nog geen drie kwartier later wordt er door mevrouw J. de Waard-Goudsblom een foto gemaakt van een fel brandende kerk waarvan de klok tien voor half vijf aanwijst. Te redden valt er niets meer. In enkele uren tijd rest er niets meer dan een troosteloze ruïne.

Plannen voor herbouw

Hervormd Oudkarspel zat niet bij de pakken, of liever de puinhopen, neer. Er werd geld ingezameld voor de zoveelste restauratie van de kerk. Natuurlijk was de kerk verzekerd tegen brand.

Het kerkgebouw voor f 650.000,-

Het interieur voor f 50.000,-

Het prachtige orgel voor f 150.000,-

De toren en het uurwerk voor f 330.000,-

Maar of deze bedragen voldoende waren voor de restauratie was twijfelachtig. Vandaar dat er een geldinzameling op touw werd gezet. Allereerst was het nodig om de schade op te nemen.

Op een gegeven dag gonsde het van de geruchten in Langedijk. Er zou aanstonds een helikopter komen die een oefenlanding zou maken naast de kerk. Op het grasveld waren al witte lijnen te zien. Het moesten eigenlijk kalkstreden zijn maar daarvoor ontbrak de tijd. Geen nood, er werden keukenrollen gehaald bij Bram Klos en daarmee werden de hoeken van de landingsplaats aangegeven. Stenen zorgden ervoor dat de rollen niet wegwaaiden.

De helikopter kwam inderdaad. De piloot zette eerst zijn maatje op de toren af en pikte toen drie mannen op. Dit waren Dick van den Kommer van Openbare Werken, Gerard Zeeman Sr en Gerard Zeeman Jr van Bouwbedrijf Tauber. De mannen werden aan de hijskabel op de toren gebracht.

De mannen smeten de gevaar opleverende stenen naar beneden, tot groot vermaak van alle dorpelingen, op één na. Die ene was opa Gerard Zeeman. Die vond het maar niks dat zijn zoon en kleinzoon daar zomaar aan een 'dun touwtje' in de lucht bungelden. Hij brak door de afzetting op de brug heen, maar werd subiet teruggestuurd door de politie. De oude Zeeman sprak toen de legendarische woorden:

'Hangt jouw zeun deer, of is 't moines?' en hij stiefelde gewoon door.

Intussen gingen Van den Kommer en vader en zoon Zeeman stug door om alle loshangende voorwerpen van de toren te verwijderen. Tevens werd er een katrol bevestigd aan de bovenkant van de toren zodat er later een verbinding van de begane grond met de toren zou zijn. Uit veiligheidsoverwegingen heeft men dit karwei ook met behulp van de helikopter uitgevoerd. Het bouwen van steigers en

trappen vanaf de grond zou, vanwege de loshangende voorwerpen, veel te gevaarlijk zijn geweest. De Koninklijke Luchtmacht heeft geheel belangeloos dit werk uitgevoerd. Alle lof voor deze kosteloze medewerking.

De grote klok heeft men opgetakeld met behulp van een zogenaamde 'Westontakel' en daarna door het gat in het kruisgewelf laten zakken. De hijswerkzaamheden werden uitgevoerd door Gerard Zeeman Sr en zijn beide zonen Gererd en Dick, onder toezicht van Jan Tauber. De klok vertoonde een grote barst en zou opnieuw gegoten moeten worden. De kleine klokken uit de toren op het koor werden niet beschadigd. Later zouden die hun verheven plaats weer innemen en hun vriendelijk geluid weer laten horen.

Gerard Zeeman Sr bij de naar beneden getakelde luidklok

Opruimen

Het opruimen van de kerk is werkelijk geweldig verlopen. In één week tijd was alles aan kant en dat 'alles' hield wat in! Al het puin was voorlopig afgevoerd op het stukje land naast het kerkhof. Het hele karwei is gedaan met behulp van kruiwagens en schoppen. De stemming onder de puinruimers was uitstekend en het koffiekwartiertje in de consistorie, elke avond rond half negen, was altijd bar gezellig. De firma Krijgsman zorgde voor bier en frisdranken, terwijl P.Danklof een paar pakken koffie bracht. Na 41 jaar is het wel leuk om deze puinruimers nog eens met name te noemen. Hier volgen ze:

P.Biersteker, P.de Boer, H.Bruin, R.Bruin, Jac. Greeuw Pzn, P.Greeuw, A.T.Groen, N.P.Hart, J.Hink Pzn, N.J.Klos, I.J.Klos, A.Kroon, C.Langedijk, J.Meyer, J.Meyer Jr, St.Meyer, C.Meyer, Th.Meyer, K.Metselaar, F.Moeijes, P.Mosk, M.R.Pliester, J.Polman, J.C.Rootjes, J.Rootjes Jzn, N.Rootjes, P.Rootjes, W.Rootjes, J.Tauber, H.Timmerman, J.Th.Valkonet, J.Vermeulen, J.Vlug, H.Wolfswinkel, G.Zeeman Sr, G.Zeeman Jr en D.Zeeman.

Na het puinruimen besloot men om nog één kerkdienst te houden in wat nog over was van het gebouw. Het werd op bijna alle fronten een succes. Velen zijn die hele zondag in touw geweest om alles voor elkaar

te boksen. Luidsprekers in de toren hijsen, zitplaatsen creëren, geluidsinstallaties aanleggen, programma's drukken, koffie zetten en kijken naar het weer. Welnu, het regende toen alles voor elkaar was. Gelukkig kwamen de mensen toch om vijf uur, zodat de dienst gewoon door kon gaan. Het werd een geweldige gebeurtenis, mensen met paraplu's op ongeschaafde planken te zien zitten.

Het is niet ondenkbaar dat er na deze gebeurtenis die maandag bij een paar mensen een lichte verkoudheid te bespeuren geweest zal zijn. Al met al een gebeurtenis waar Oudkarspel trots op kon zijn en die niet gauw vergeten zou worden.

Architect en historisch onderzoek

Als architect voor de restauratie van de kerk werd, op advies van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en de Bouw- en Restauratiecommissie in Den Haag, benoemd de heer Joh. A. Peters uit Den Helder. Architect Peters was een zeer kundig man die al verschillende kerken geres-taureerd en nieuw gebouwd had. Hij werkte nauw samen met H.Janse, architect bij de Rijksdienst. Deze dienst stond positief ten aanzien van de herbouw van de verbrande kerk. Zij wilde, indien dat nodig mocht zijn, een beperkte subsidie verstrekken in de kosten van de herbouw.

Nu de muren van de kerk er zo kaal en bloot bijstonden, was de gelegenheid voor een onderzoek naar de ouderdom van de kerk uniek. De toren was oorspronkelijk een Romaans bouwwerk met veel 13e eeuwse materiaal. Het koor van de kerk is laat-Gotisch en het is middeleeuws, hoewel in 1868 grondig verbouwd.

In de kerkmuren is een hoeveelheid tufsteen verwerkt, hetgeen wijst op een zeer hoge ouderdom.

Kort na het jaar 1000, toen het na de invallen van de Denen en Noormannen wat rustiger werd in onze streken bouwde men namelijk kerken van tufsteen uit de Eifel. Omstreeks 1200 begon men baksteen te gebruiken. De aanwezigheid van tufsteen moet dus duiden op een kerk die reeds rond het jaar 1000 op deze plaats stond. Ook in het dakruitertje, dat 130 jaar geleden vervangen werd door een ander, was veel tufsteen verwerkt.

Het kleine torentje lag na de brand naast de kerk

Restauratie

Negen juni 1970. Precies één jaar na de brand. Het was prachtig zomerweer, de vlag wapperde en veel mensen waren naar de plaats gekomen waar burgemeester Zwart van Langedijk de eerste steigerklem zou slaan, als officieel begin van de herbouw van de kerk.

Het was 15.30 uur, het tijdstip dat de brand één jaar geleden was uitgebroken. Het startsein voor de wederopbouw van de kerk was gegeven. Onverbrekkelijk verbonden met dit startsein waren de financiën. De totale kosten van de restauratie bedroegen ruim 1 miljoen gulden. Hiervan had de verzekering f 671.500,- betaald. Aan subsidies van het Rijk, provincie en gemeente verwachtte men ± f 480.000,-. De werkwijze met betrekking tot de restauratie is in overleg met Monumentenzorg, architect, restauratiebedrijf en kerkvoogdij gewijzigd van aanneming in regiebouw. De werkzaamheden werden uitgevoerd door restauratiebedrijf Yde Schakel uit Exmorra in Friesland. Het dagelijks toezicht bij de bouw werd uitgeoefend door de kerkvoogdij, het wekelijkse was voor rekening van het architectenbureau, terwijl de Rijksdienst voor de Monumentenzorg periodiek controles uitvoerde. De controles van de weekrapporten werden ook door deze drie instanties gedaan.

Tussentijds werd besloten om het dak van de kerk niet weer van leien te voorzien maar hiervoor in de plaats een pannendak te plaatsen. Het leggen van de pannen, 14000 stuks in totaal, werd op voorstel van de familie Zeeman gedaan met behulp van een aantal vrijwilligers. Onder leiding van vader en zoon Zeeman werd dit werk in de kortst mogelijke tijd uitgevoerd. Op 24 april 1971 werden met regenachtig weer de eerste 4000 gelegd. Op 1 mei volgden de andere 10000 stuks. 's Avonds om zeven uur was de klus plat. Er was een besparing gerealiseerd van maar liefst f 6000,-.

De Noordhollandsche Brandwaarborg Mij van 1816 en de Koninklijke Houthandel Eecen gaven, als echt Oudkarspelse bedrijven, elk een gebrandschilderd raam cadeau. Bij de verdere inrichting van de kerk is vooral rekening gehouden met het feit, dat deze, naast de allemansdiensten, voor allerlei doeleinden diende te worden gebruikt. Te denken valt aan exposities en concerten.

Op de linker foto, ooit genomen door dokter De Wit, is de kerk in oude hoedanigheid te zien vanuit het zuiden.
Op de rechter foto de kerk zoals die er na de restauratie inmiddels bijna veertig jaar uitziet.

De vrijwilligers leggen in een rap tempo de dakpannen op de kerk. Met alpinopet Gerard Zeeman.

Op vrijdag 15 september 1972 om acht uur 's avonds werd de kerk officieel in gebruik genomen. Op vrijdagavond 29 september werd om acht uur het nieuwe orgel ten doop gehouden. Het orgel werd gebouwd door Adema's Kerkorgelbouw van 1854 uit Amsterdam. Dit orgel, waarvan het bijzondere is dat het geschikt is voor zowel barok als romantiek, werd in de eerste jaren na de restauratie bespeeld door Hendrik Timmerman.

De kerk van Oudkarspel was uit de as herrezen, alleen de restauratie van de toren was nog niet voltooid. Dat gebeurde pas in 1973. Sinds die tijd heeft Langedijk weer een juweeltje van een Allemanskerk.

Bronnen:

- Diverse krantenartikelen
- Informatie en foto's van Gerard Zeeman

Twée scholen verdwenen in één jaar

Als oorspronkelijk Zuidscharwouder moest ik na de kleuterschool in de Koog naar de Openbare Lagere School (de school van meester Kriek) in Noord-Scharwoude. In het begin vond ik dat maar niks. De kinderen waar ik mee op de kleuterschool had gezeten, gingen bijna allemaal in Broek naar school. De Kromme Brug was namelijk de schoolgrens. Alleen Nico en Peter Hart en Nico Silver, die allemaal aan de Oosterdijk woonden, vielen ook benoorden de Kromme Brug.

De kinderen van mijn leeftijd waren allemaal katholiek en gingen naar een school waar ik alle dagen langsliep: de R.K.Par. School. Ik heb me lang afgevraagd wat een Par. School was. Ik weet nog wel dat de school aan de Kerklaan in eerste instantie aanvoelde of ik in het buitenland terecht was gekomen. Ik kende er niemand.

Toen ik op de school van meester Kriek kwam, was juffrouw Kriek nog geen onderwijzeres op deze school. Dat was juffrouw Misset. Talloze kinderen hebben bij deze bejaarde dame in de klas gezeten. In 1961 ging zij met pensioen en vertrok zij naar Sassenheim. Ik herinner me nog dat de bel aan de buitenkant hing en door meester Kriek werd geluid. Na de verbouwing in

De Openbare Lagere School, later De Kloet geheten, na de verbouwing in de jaren '60 (foto Geert Veenstra)

1961/1962 hing de bel binnen en zag de school er met een nieuwe eerste klas heel anders uit. Ten tijde van de verbouwing stond er op de plaats van de oude speeltuin een noodschool. Ik herinner me nog een liedje dat we moesten zingen:

*Viert allen feest nu en hijst het rood wit blauw,
Lang zal het leven, ons nieuwe schoolgebouw.
Wij zijn er trots op en blijven altijd trouw
Aan de school in Noord-Scharwou.*

Na zes jaar deze school te hebben doorlopen, verliet ik deze in 1966. Op dat moment overviel me toch wel een gevoel van, hier kom ik nooit meer terug.

Ik ging, zoals zo velen, naar de ULO, de school van meneer Dullemond.

Na mijn eindexamen verliet ik op 16-jarige leeftijd ook deze school. Ook hier de gedachte dat ik er wel nooit meer zou komen.

Nu is de kans hierop helemaal verken. In 2009 verdwenen beide scholen uit het dorpsbeeld. Een licht weemoedig gevoel valt niet te onderdrukken. Wat rest, zijn enkele foto's.

De Openbare ULO school aan het einde van de Kerklaan (foto coll. Karl Möller)

Twee tijdsbeelden bij Bossen en de Bakker

Mooi als er 2 foto's zijn van een plek met behoorlijk wat tijd ertussen. Tussen de Mosselenbrug en de Nieuweweg zien we garage Bossen en De Bakker twee keer op de foto.

Nu zijn mooi de veranderingen te zien die we anders zo snel zouden vergeten. De foto's zijn van Karl Möller.

